

STATUS

Submitted 09/12/2022

TYPE

Copy

OCLC #

145403766

SOURCE

WSILL

REQUEST DATE

09/12/2022

NEED BEFORE

09/20/2022

215244950

BORROWER

RAU

RECEIVE DATE

DUE DATE

LENDERS

OG#, *Z@L, Y@Y, OH#, ZASPU, OI@, Z5F, Y#N, Y\$R, OD\$, OM@, U4V, OG\$, X\$@, X6@

001.5105 Com

BIBLIOGRAPHIC INFORMATION

LOCAL ID

AUTHOR Southern African Communication Association

ARTICLE AUTHOR

TITLE Communicare.

ARTICLE TITLE We are trying to compile a full collection of all the past issues of Communicare and currently

IMPRINT Auckland Park [South Africa] : Southern African Communication Association

FORMAT E-Serial
EDITION University of Johannesburg

UNIFORM TITLE Communicare (Southern African Communication Association)

VOLUME 3
NUMBER 1
DATE 1982

ISSN 0259-0069 0259-0069

PAGES

INTERLIBRARY LOAN INFORMATION

ALERT

AFFILIATION GAELIC/CIC
COPYRIGHT

VERIFIED WorldCat (145403766)

MAX COST OCLC IFM - 0.00 ZAR

SHIPPED DATE

LEND CHARGES

FAX NUMBER (011)5592256/2686

LEND RESTRICTIONS

EMAIL gerdavdb@uj.ac.za

BORROWER NOTES Prefer Article Exchange. (maxCost: 35)

ODYSSEY
ARIEL FTP
ARIEL EMAIL

BILL TO Mrs G.S. Van der Berg
University of Johannesburg
P O Box 524
Auckland Park, ZA 2006

SHIPPING INFORMATION

SHIP VIA Article exchange/ EMAIL/AIRMAIL

RETURN VIA

SHIP TO Mrs G.S. Van der Berg
University of Johannesburg
P O Box 524
Auckland Park, ZA 2006

RETURN TO

STATUS

Submitted 09/12/2022

TYPE

Copy

OCLC #

145403766

SOURCE

WSILL

REQUEST DATE

09/12/2022

NEED BEFORE

09/20/2022

215244946

BORROWER

RAU

RECEIVE DATE

DUE DATE

LENDERS

OG#, *Z@L, Y@Y, OH#, ZASPU, OI@, Z5F, Y#N, Y\$R, OD\$, OM@, U4V, OG\$, X\$@, X6@

Communicare

Tydskrif vir Kommunikasiewetenskappe

Journal of Communication Sciences

Objectives

The objective of *Communicare* is to make a contribution to the communication sciences at all levels. At the same time *Communicare* aims to promote interdisciplinary research concerning communication and to provide a forum for the exchange of ideas between the academic and practical fields.

Policy

The editorial policy is to provide by means of *Communicare* a journal that serves the study of communication by maintaining only the highest standards. There is no editorial preference for any specific thematic, theoretical or methodological approach.

Periodicity

Communicare is published twice a year. The subscription is R6 (8 US Dollars). Odd copies are available at R3 (4 US Dollars) each.

Contributions

General: *Communicare* is devoted to the study of all aspects of communication. A specific goal is the creation of a forum for the exchange of information between various disciplines and across the so-called great divide between fundamental and applied fields. The editors will consider for publication all manuscripts of good quality which deal with any aspect of communication. Manuscripts dealing with original research, methodological and theoretical issues and critical reviews of literature will be considered for publication. There is no bias in favour of a specific methodological or theoretical approach. The only criterion is standard. All manuscripts are rigorously evaluated.

Submission of manuscripts: Four photocopies of the manuscript must be submitted to the editor. Manuscripts should be typed and double spaced with margins of at least two centimeters. The name of the author should not be typed on the article itself, but must appear on a separate title page. A brief *curriculum vitae* as well as the address of the author must also appear on the title page.

An abstract of approximately 150 words should be provided on a separate page. Tables should also be typed on separate pages. The author must indicate in the article approximately where the table should be inserted. The use of footnotes should be avoided as far as possible.

References in the article are reported as follows: Jones and Peters (1979) conducted . . . All references are listed under the heading *References*, and should be of the following format:

Jones, L.M. and Peters, W.H. (1979). The functions of communication. *S.A. Journal of Communication*, 56, 452 - 463.

Jones, L.M. and Peters, W.H. (1979). *The functions of communication*. Johannesburg: University Publishers.

A copy of the style and typographical specifications may be obtained from the editor.

Doelstellings

Die doelstelling met *Communicare* is om 'n bydrae te lewer tot die uitbou van die kommunikasiewetenskappe op alle vlakke. Terselfdertyd wil *Communicare* interdisiplinêre navorsing oor kommunikasie bevorder en ook 'n forum vir gedagtewisseling tussen akademie en praktyk bied.

Beleid

Die redaksionele beleid is om met *Communicare* 'n vaktydskrif daar te stel wat die wetenskap dien deur alleen die hoogste standarde te handhaaf. Daar is geen voorkeur vir enige bepaalde tematiese, teoretiese of metodologiese benaderings nie.

Periodisiteit

Communicare verskyn twee maal per jaar. Die intekengeld is R6. Los eksemplare is teen R3 elk beskikbaar.

Bydraes

Algemeen: *Communicare* word gewy aan die bestudering van alle aspekte van kommunikasie. 'n Besondere doelwit is om as forum vir uitwisseling van kennis oor kommunikasie tussen verskillende dissiplines en oor die sogenaamde skeidslyn tussen suiwer en toegepaste wetenskap heen te dien. Die redaksie ontvang graag manuskripte van hoë gehalte wat oor enige aspek van kommunikasie handel. Manuskripte oor oorspronklike navorsing, metodologiese en teoretiese benaderings en kritiese literatuuroorsigte sal oorweeg word. Die redaksie het nie 'n voorkeur vir enige spesifieke metodologiese of teoretiese benadering nie. Die enigste kriterium is standaard. Alle manuskripte word aan keurders voorgelê.

Voorlegging van manuskripte: Vier fotokopieë van die manuskrip moet voorgelê word. Die manuskrip moet in dubbelspasiëring getik wees met kantlyne van minstens twee sentimeter. Die naam van die outeur(s) mag nie op die artikel self voorkom nie, maar moet op 'n afsonderlike titelbladsy verskyn. Die titelbladsy moet verder ook 'n bondige *curriculum vitae* en die adres van die outeur bevat.

'n Opsomming in Engels van ongeveer 150 woorde moet op 'n afsonderlike bladsy voorsien word. Tabelle moet elk op 'n afsonderlike bladsy verskyn, en in die teks moet aangedui word waar die tabel ongeveer geplaas moet word. Die gebruik van voetnotas word sterk afgeraai.

Literatuurverwysings moet in die teks soos volg daar uitsien: Pieterse en Conradie (1979) het . . . Aan die einde van die artikel word onder *Verwysings* die volgende styl gehandhaaf:

Pieters, J.L. en Conradie, G.G. (1979). Die kontrolefunksie van kommunikasie. *Tydskrif vir Kommunikasiekunde*, 17, 181 - 189.

Pieterse, J.L. en Conradie G.G. (1979). *Kommunikasiekunde en kontrole*. Johannesburg: Perskor.

Verdere tipografiese en stylspesifikasies is op aanvraag by die redakteur verkrygbaar.

Redaksie • Editorial staff

G. Puth (redakteur • editor), S.M. Finn (assistent-redakteur • assistant editor), H.J. Engelbrecht (tegniese redakteur • technical editor), H.J. Breytenbach, A.F. Basson (sirkulasie en administrasie • circulation and administration), E. Zijlstra (sekretariaat • secretariate)

Kunswerk • Art work

René Woodley

Publisher • Uitgewer

Suid-Afrikaanse Kommunikasievereniging (SAKOMM)
Southern African Communication Association (SACOMM)

Adres • Address

Intekening en bydraes: Die Redakteur, *Communicare*, UOVS, Posbus 339, Bloemfontein, Republiek van Suid-Afrika 9300

Subscription and contributions: The Editor, *Communicare*, UOFS, P.O. Box 339, Bloemfontein, Republic of South Africa 9300

Drukker • Printer

Universiteitsdrukkery, UOVS • University Printers, UOFS

Redaksioneel

Navorsers, en spesifiek geesteswetenskaplike navorsers, kom gedurig voor twee wesenlike en lastige probleme te staan. Enersyds is dit nie altyd maklik om 'n uitvoerbare navorsingsprobleem, wat ook aan die vereistes van aktualiteit en toepasbaarheid voldoen, te identifiseer nie. Aan die ander kant is die grootste enkele probleem waarskynlik om navorsingsfondse te bekom.

Met die aankondiging van die *RGN-Ondersoek na Tussengroepverhoudinge*, waaroor 'n volledige bydrae in hierdie uitgawe van *Communicare* verskyn, word die oplossing vir beide bogenoemde probleme vir die navorser as't ware in die hand gestop. Die merkwaardige en unieke situasie ontstaan nou dat daar weliswaar 'n groot aantal akteuele navorsingsonderwerpe en genoegsaam navorsingsfondse beskikbaar is, en dat die behoefte tans een aan navorsers is.

Oor die aktualiteit en dringendheid van navorsing oor die groot verskeidenheid van aspekte van die verhoudings tussen verskillende groepe in Suider-Afrika, bestaan daar geen twyfel nie.

Die RGN se opname van navorsingsprobleme en -prioriteite vir die tagtigerjare, het duidelik getoon dat *volkereverhoudinge* die akuteste navorsingsterrein is. Die RGN stel dit trouens dat, in die Republiek van Suid-Afrika met sy verskeidenheid van volksgroepe, die skep van wedersydse begrip vir waardes, behoeftes en begeertes ter bevordering van volkereverhoudinge, die dringende aandag van navorsers behoort te kry

Dit was juis in die lig van hierdie dringende behoefte dat die 1981-Jaarkongres van die Suider-Afrikaanse Kommunikasievereniging die soeklig op interkulturele kommunikasie laat val het. Nou bied die *RGN-Ondersoek na Tussengroepverhoudinge* 'n buitengewone en uitdagende geleentheid aan navorsers om werklik 'n betekenisvolle bydrae te lewer tot die oplossing van probleme in Suider-Afrika.

Riglyne, prosedures en breë navorsingstemas word in hierdie uitgawe van *Communicare* uiteengesit. Uit 'n beleidsoogpunt wil die redaksie 'n dringende beroep op navorsers doen om by hierdie ondersoek betrokke te raak.

Editorial

Researchers, and more specific researchers in the behavioral sciences, are constantly confronted by two annoying problems. On the one hand it is not always easy to identify practically viable research problems which also meet the requirements of being actual and applicable. On the other hand the raising of adequate research funds always presents a problem.

However, with the launching of the *HSRC Investigation into Intergroup Relations*, which is extensively outlined in a later article in this edition of *Communicare*, the solutions for the above two problems are provided to researchers in the field of communication. Not only are a wide range of actual and urgent research problems identified, but ample research funds are provided for the investigation of these problem areas.

There can be no doubt about the actuality and urgency of the different aspects of intergroup relations in Southern Africa. An HSRC assessment of research problems and priorities of the eighties clearly indicated *group relations* as the most acute of the top ten research problem areas. The HSRC concluded that in the Republic of South Africa, with its variety of cultural groups, serious attention should be given by researchers to the compilation of findings which would create a better understanding and appreciation of the values, needs and aspirations of each group by all other groups.

It was, in fact, the urgent need for better co-operation and understanding across the culture line which provided the theme for the 1981 Annual Congress of the Southern African Communication Association. The *HSRC Investigation into Intergroup Relations* provides a unique and challenging opportunity for researchers to participate in the meaningful resolution of some of the subcontinents most pressing problems. From a policy viewpoint *Communicare* wishes to make an urgent appeal to researchers to get involved in this project.

HSRC Investigation into Intergroup Relations: The programme and its financing

H.C. Marais and L. Dreyer
Human Sciences Research Council

Introduction

This article provides information on the background to and the management of the *HSRC Investigation into Intergroup Relations*. At the same time it is also an invitation to the research community to participate in the programme by applying for financial assistance.

Communication scientists in particular and social scientists in general are invited to participate in the *HSRC Investigation into Intergroup Relations*. A budget independent of the usual financing of research at universities is available for research into the most pressing aspects of the relationships between the major groups in South Africa.

Background

Research councils in most industrialised countries initiate and support problem orientated research. In this way research can contribute towards a better understanding of the nature and process of pressing social problems. The Human Sciences Research Council since 1980 also administers a budget specifically provided for problem orientated research.

By their very nature social problems are multi-dimensional. The accent is therefore placed on the co-operation of as many researchers as possible from different research organisations, as it is obvious that a single organisation in South Africa cannot approach a comprehensive problem multidisciplinary on its own. This also implies that such a problem can then be approached from different ideological, theoretical and methodological perspectives simultaneously.

The first research programmes that were undertaken within this framework were the *HSRC Investigation into Sport* under the leadership of prof. G.J.L. Scholtz of the PU for CHE, and the *HSRC Investigation into Education* under the leadership of prof. J.P. de Lange of the RAU.

From a survey that was conducted during 1980 the field of intergroup relations emerged as the single most important area for research in South Africa (cf. *Research Bulletin*, 1981, 11(2), 1 - 3). Consequently the Research Priorities Committee representing the major research sectors in South Africa, recommended to the HSRC that a broad investigation into intergroup relations be undertaken. This recommendation was accepted and during 1981 planning started. The investigation was thus solely initiated by the HSRC.

Research management and organisation

The *HSRC Investigation into Intergroup Relations* is managed and controlled by a main committee. The Main Committee consists of experts representing the sectors that have a direct interest in intergroup relations.

Fields and work committees

Because the research area, viz. intergroup relations, is potentially so vast, the following guidelines are necessary for the delineation of the investigation:

- The accent is placed on the relations between the main population groups in South Africa like Afrikaans and English speaking Whites, urban and homeland Blacks, Coloureds, Indians and large immigrant groups.
- The basis on which the population is analysed (e.g. in terms of interest groups), will be partly determined by the theoretical standing of the researcher.
- The research is problem orientated and thus focuses on the most topical aspects of intergroup relations.

The Main Committee divided the area into thirteen fields, viz:

• Theory and methodology	• Bibliography and databank
• Historical aspects	• Geographic and demographic aspects
• Juridical aspects	• Social psychological aspects
• Social structures	• Economics and labour
• Religion	• Constitution and politics
• Administrative aspects	• Race, ethnicity and culture
• Communication	

A work-committee was appointed in each of these fields. An attempt was made to reflect in its composition the different points of departure in the study of intergroup relations. The functions of the work committees include the following.

- thematisation and operationalisation of research programmes and projects in the specific aspect of intergroup relations
- stimulation of research interest in the research proposals
- evaluation of research reports
- integration of research reports into a comprehensive report.

Infra-structural assistance to researchers

Various infra-structural services are available to the researchers who participate by means of empirical or theoretical projects. This is over and above the financial assistance that researchers are invited to apply for. The main services, which in no way will influence the independence of participating researchers, are:

- a computerised bibliographic service
- assistance in the designing of research projects and statistical analyses
- access to countrywide representative samples and a fieldwork infra-structure.

Financial support

The financing of research projects will be based on the regulations in the *South African Plan for Research in the Human Sciences* par. 3.5. Funds are available for the following expenses:

- Salaries of researchers
- Current expenses
- Costs involved in research consultations and specialists
- Overseas visits and congresses
- Extraordinary capital equipment.

Applications for financial assistance must be made to the Secretariat of the *HSRC Investigation into Intergroup Relations* via the institution to which the researcher is attached. Application forms are available from the section for research administration of universities and from the Secretariat.

Programme

Because of the administration involved in an investigation of this size, the following programme will be followed:

- The return dates for the submission of research tenders for empirical as well as theoretical projects are 30 June, 31 October and 1 March of each year.
- Tenders that will rely on the infra-structural services of the HSRC must be received by 1 March 1983.
- The last date for submission of reports on completed research contracts is 1 August, 1984.
- During the last quarter of 1984 the work committees will integrate the projects done in their representative fields into a work committee report to be submitted before 31 December, 1984.

- The comprehensive report of the Main Committee will be compiled during the first quarter of 1985.
- The Main Committee report will be handed to the President of the HSRC at the end of March, 1985.

Research topics

Background

During meetings of the work committees a number of problem areas were identified for which research themes were formulated. The work committees were satisfied that these themes are indicative of the topics that warrant research to achieve a useful and comprehensive description and explanation of the nature and dynamics of intergroup relations in South Africa.

Every report that flows from the research and is adjudged to be of a suitable standard will be published as a separate report or as part of an integrated research report. The Main Committee will take the final decision in this regard.

The whole research community is invited to send research proposals with accompanying budgets to the Secretariat of the *HSRC Investigation into Intergroup Relations* for consideration. The themes within which research projects are invited are listed below. Proposals in topics related to those specified, will also be considered. Researchers who have recently completed projects that fit into the framework can therefore submit their reports and apply for funds to adapt these to the needs of the programme.

In conclusion attention must be focused on the idea behind problem orientated research, viz. that the research to be undertaken must be aimed at contributing towards a better understanding of the nature and processes of intergroup relations in South Africa.

Further details, as well as application forms, can be acquired from:

The Director
HSRC Investigation into Intergroup Relations
 Private Bag X270
 PRETORIA
 0001

Objectives

The Work Committee: Communication defined the main objective of research in this area as that of ascertaining the influence which groups, institutions, media and individuals exert on intergroup relations and to what extent such communication facilitates or inhibits conflict/accommodation in the sphere of intergroup relations.

Research themes

1. The identification of the major communicators in the area of intergroup relations as well as an identification of their representative media.
2. The intentions of the mass media with respect to the nature of present and future intergroup relations.
3. The availability and accessibility of the media to various groups in South Africa.
4. The credibility of the main mass media as perceived by the public, opinion leaders and policy makers.
5. The agenda-setting function of the mass media in the field of intergroup relations.
6. The mediating rôle of foreign influences on the self-perception of various groups in South Africa.
7. The rôle of the mass media in the development of group stereotypes.
8. Communication patterns of various groups in South Africa.
9. The identification and analysis of factors that facilitate and inhibit communication between various groups.

Comment

It should be noted that these themes could be specified in terms of geographical region, particular media and institutions. Similar projects could therefore be undertaken in more than one region.

In addition, other work committees have generated research themes that include communication aspects. Researchers interested in those aspects can contact the Secretariat for further information.

'n Verkenning van interetniese afstand by geselekteerde hoërskoolleerlinge in Potchefstroom

J.H. Booyens en N.S. Jansen van Rensburg

Departement Volkekunde

Potchefstroomse Universiteit vir CHO

Abstract

The principal goals of the study are to implement an adjusted version of the well known Bogardus scale of social distance and also to orientate senior undergraduates regarding research techniques. The scope of the project is limited and stress is laid on the qualitative aspects of the sample. In discussing the results certain comparisons are made with the work of Lever (1968; 1979) and the most important variable correlated with interethnic attitude is the respondent's school.

The results of the study indicate that Afrikaans respondents are the most exclusive group, whilst Coloured respondents are the most inclusive in attitude. In comparing the material with that of Lever, a tendency to narrow their distance regarding other population groups is indicated for the former group.

Differences between the attitudes of English speaking and Afrikaans speaking respondents indicate the exclusion of a simple relationship between inter-ethnic communication on the one hand and pronounced attitudes on the other hand.

In die huidige Suid-Afrikaanse verhoudingsituasie word die opmerking dikwels gehoor dat meer interetniese en veral interrassie-kommunikasie nodig is om volkereverhoudinge te verbeter. Die vraag kan gestel word of dit wel die geval is. Dit wil sê, of daar 'n eenvoudige verband is tussen kontak en kommunikasie en verbeterde intergroepverhoudinge.

In hierdie verkennende studie word probeer om 'n elementêre toets daar te stel vir die aanname (hipotese) wat implisiet in bostaande stelling is, nl. dat daar 'n verband is tussen positiewe intergroepgesindhede en informele kontak en kommunikasie tussen verskillende bevolkings-groepe.

Die toets wat gebruik is, is die bekende Bogarduskaal van sosiale afstand, soos deur Lever aangepas (Lever, 1968). Daarvolgens is dit moontlik om 'n redelik objektiewe beeld te bekom van intergroepgesindhede. Om die praktyk van informele kontak en kommunikasie te toets, is in die skedule gebruik gemaak van twee bykomende vrae (soos hieronder uiteengesit).

Vir die doeleindes van die studie is aanvaar dat vroeë m.b.t. informele kontak en kommunikasie, 'n beter weerspieëling van kontak en kommunikasie tussen groepe sal verskaf wat uit positiewe gesindhede mag voortvloei, as vroeë oor formele kontak en kommunikasie. Dit word dus aanvaar dat daar 'n kwaliteitsverskil is tussen formele en informele kontak en kommunikasie (vgl. Shibutani en Kwan, 1970, 316, e.v.). Eersgenoemde kom gewoonlik voor in hoogs gestruktureerde omstandighede, soos bv. die werksituasie, formele sportbyeenkomste, godsdiensige byeenkomste, die sluiting van handelstransaksies en dies meer. Hoewel dit nie noodwendig beteken dat mense wat saam werk of sportmanne is, nie ook vriende kan wees nie, is dus gemeen dat vroeë oor formele kontak en kommunikasie 'n minder juiste beeld sou verskaf van positiewe gesindhede soos dit in die praktyk realiseer. M.a.w., formele omstandighede maak 'n mate van kontak en kommunikasie onvermydelik, sonder om noodwendig toegeneentheid te weerspieël.

Die steekproef en metode

Die opname is nie gebaseer op 'n ewekansige steekproef nie. Die steekproef is eerder op grond van 'n kwalitatiewe uitgangspunt gedoen. Die respondente is naamlik getrek uit die akademies-leidende st. 9-leerlinge in die verskillende skole (die sg. A-klasse in populêre taal). Dit geld egter nie die respondente uit die Engelsmediummeisieskool nie, aangesien hulle die hele akademiese spektrum verteenwoordig. Aldaar is al die aanwesige st. 9-leerlinge getoets. As gevolg van klein getalle is by die Indiër- sowel as Kleurlingskool al die st. 9- en st. 10-leerlinge betrek. Nie een van die skole is private instelling nie. Die respondente uit al die skole kan as 'n potensiele leierskorps van die toekoms beskou word.

Die vraelys

Vir die doeleindes van die opname is aanvaar dat die Bogarduskaal van sosiale afstand ook etniese afstand kan weerspieël. Die skaal is in hierdie geval gebruik om die afstand tussen Engelssprekende (blanke) Suid-Afrikaners, Afrikaanssprekende (blanke) Suid-Afrikaners, Indiër-Suid-Afrikaners en Kleurling-Suid-Afrikaners onderling en ook hulle gesindheid teenoor swart Suid-Afrikaners te toets. Verder het die vraelys bestaan uit twee bykomende vrae. Daar is nl. gevra na die moontlike bestaan van vriendskapsbande en die mate van informele kommunikasie tussen die bevolkingsgroepe, soos deur die respondente verteenwoordig.

Die twee bykomende vrae, wat veronderstel is om informele interetniese kontak en kommunikasie in die praktyk te toets, is as volg geformuleer:

- (a) Het u persoonlike vriende — nie slegs kennisse nie — onder ... (die betrokke bevolkingsgroepe)? Die keuse was tussen die alternatiewe "Ja" en "Nee".

- (b) Voer u lang informele gesprekke oor alledaagse aangeleenthede met . . . (die lede van die betrokke bevolkingsgroepe)? Die keuse was tussen die alternatiewe "nooit", "soms" en "dikwels". In die diagramme hieronder (diagramme I-IV), word die response "soms" en "dikwels" as 'n enkele positiewe respons saamgevat.

Die Bogarduskaal wat in die opname gebruik is, staan bekend as 'n sg. *a priori*-skaal (Jowell, 1973,51). Hoewel dit sekere tekortkominge het, soos dat die intervale tussen die items nie noodwendig ewe groot is nie, is dit gebruik aangesien dit reeds voorheen by verskeie geleenthede in Suid-Afrika aangewend is (Grové, 1967, 25 e.v.; Lever, 1968, 20 e.v.). Dit is ook ekonomies en maklik om te gebruik. Die opname kan dus beskou word as aanvullend tot die databank wat reeds in Suid-Afrika opgebou is t.o.v. die gebruik van dié skaal.

In die Bogarduskaal is daar min of meer 'n kontinuum van 1 tot 6. Hoe hoër die syfer, des te groter die sosiale afstand en andersom. Die vrae van die Bogarduskaal is as volg geformuleer:

- (a) Sal noue verwantskap toelaat deur huweliksluiting (1)
- (b) Sal as persoonlike vriend in huis toelaat (2)
- (c) Sal in skool, universiteit en beroepsgroep toelaat (3)
- (d) Sal as burgers van land toelaat met insluiting van stemreg (4)
- (e) Sal toelaat om in land te woon en werk (5)
- (f) Liewers uit land hou (6)

In die figure hieronder (figure I-IV) dui 'n konsentrasie van grafieklyne met 'n hoë persentasie na die vertikale as op 'n gesindheid van geringe sosiale afstand tussen die betrokke groep en die ander groepe oor wie navraag gedoen is. 'n Konsentrasie weg van die vertikale as (na regs), dui op 'n teenoorgestelde gesindheid.

Die resultate van die opname moet teen die volgende agtergrond beoordeel word:

- (a) Aangesien die populasie relatief klein is en die steekproef nie ewekansig nie, word die gegewens hieronder slegs in tabelle met getalle en persentasies weergegee. Geen toets van statistiese beduidendheid word dus gebruik nie.
- (b) Die belangrikste veranderlike waarteen houdings getoets word, is gebaseer op die skoolverband van respondente.

Dit is bekend dat bv. in Engelsmediumskole daar ook leerlinge uit oorwegend Afrikaanstalige huise is en andersom. Hierdie faktor is vir die doeleindes van onderstaande oorsig nie in ag geneem nie.

- (c) In enkele gevalle waar respondente op die Bogarduskaal meer as een kategorie m.b.t. interetniese afstand aangedui het, is die syfer

wat die geringste mate van sosiale of interetniese afstand aandui, as die betrokke respondent se gesindheid teenoor die betrokke bevolkingsgroep aanvaar.

Hoewel aanvaar word dat daar nie sonder meer 'n vergelyking met die bevindinge van Lever (1968) getref kan word nie, word die bevindinge wat uit hierdie projek voortgevloei het, ook op 'n beperkte skaal met dié van Lever vergelyk.

Frekwensies van informele kontak en kommunikasie

Die twee vrae waarvolgens die praktyk van informele verhoudinge getoets is, is as positiewe en negatiewe response diagrammaties in diagramme I tot IV saamgevat.

Uit dié gegewens is dit duidelik dat groepsbande na binne by al die groepe 'n belangrike plek inneem. Daar is egter merkbare verskille as die verskillende groepe respondente se bewerings van kontak oor groeps-grens heen, vergelyk word. Daarvolgens is dit duidelik dat die Afrikaanssprekende blanke skoliere deurgaans 'n veel laer frekwensie van informele kontak en kommunikasie met lede van buitengroepe het. Dit geld veral kontak oor die rasgrens heen. Die Kleurlingrespondente is in die praktyk duidelik die mins eksklusiewe groep, gevolg deur die Indiërs en Engelssprekende blankes.

Wat die Engelssprekende blanke skoliere betref, moet egter daarop gelet word dat, hoewel dit nie uit die diagramme blyk nie, 18%, 22% en 4% van die manlike respondente aangedui het dat hulle vriendskapsbande met onderskeidelik Indiërs, swartes en Kleurlinge het, maar tog ook aangedui het dat hulle nooit informele gesprekke met lede van die bevolkingsgroepe voer nie. Ongeveer 5% van die Indiërrespondente het ook aangetoon dat hulle vriendskapsbande met Engelssprekende blankes het, maar terselfdertyd aangedui dat hulle nooit met lede van dié bevolkingsgroep informele gesprekke voer nie. Hierdie teenstrydighede kan beteken dat die frekwensie van beweerde vriendskapsbande van veral die Engelssprekende blanke skoliere met lede van ander rasse-groepe laer is as wat in die persentasies hierbo weerspieël word. Die frekwensie van blanke Engelsmediumskoliere se response en die algemene patroon wat dit aanneem, verskil (as bostaande in ag geneem word) nie drasties van die van blanke Afrikaansmediumskoliere s'n nie.

Interessante verskynsels is die relatief hoë frekwensie van vriendskapsbande tussen Indiërs en swartmense, in teëstelling met dié tussen Indiërs en Kleurlinge.

Die redes hiervoor is nie duidelik nie, aangesien die Indiër- en Kleurlingwoongebiede nader aan mekaar geleë is as aan die woongebiede van enige van die ander bevolkingsgroepe. Die feit dat 'n geringe persentasie Afrikaanse respondente aangetoon het dat hulle vriendskapsbande met swartes het, terwyl daar geen vriendskapsbande tussen hulle en

Iede van die ander rasse-groepe aangedui is nie, is moontlik toe te skryf aan die getalle-oorwig van die swartes. Hierdie syfers beteken egter nie dat Afrikaanssprekende blankes geen vriendskaplike kontak met lede van ander rasse-groepe het nie. Die bestaan van sodanige bande word weerspieël by veral die Kleurlingresponente wat beweer dat 80% vriendskapsbande met Afrikaanssprekende blankes het. Laasgenoemde is die hoogste enkele persentasie, behalwe vriendskapsbande met lede van hulle eie groep. Die moontlikheid is ook nie uitgesluit nie dat sommige Kleurlingresponente, veral omdat hulle self Afrikaansspreekend is, die vraag verkeerd kon begryp het.

Die frekwensies van informele gesprekvoering korreleer oor die algemeen met die frekwensies van tussengroepse vriendskapsbande. Soos seker verwag kan word, kom gesprekke egter meer algemeen voor tussen die groepe as vriendskapsbande. Nie een groep het aangetoon dat sy lede nooit met lede van ander groepe d.m.v. informele gesprekke kommunikeer nie.

Wat die blanke Engelsmediumleerling betref, het ongeveer 80%, 71%, 40% en 6% aangedui dat hulle nooit informele gesprekke met onderskeidelik Kleurlinge, Indiërs, swartes en Afrikaners voer nie. Die blanke Afrikaansmediumresponente het aangedui dat ongeveer 78%, 83%, 40% en 14% nooit informele gesprekke met onderskeidelik Kleurlinge, Indiërs, swartes en Engelse aanknoop nie. Hieruit blyk dit dat die blanke responente uit die twee taalgroepe, wat gesprekvoering oor die rassegrens heen betref, nie veel verskil nie. Laasgenoemde stelling word klaarblyklik gestaaf deur die verskynsel dat 'n totaal van 19%, 14% en 59% blanke Afrikaansmediumleerlinge aangetoon het dat hulle wel informele gesprekke met onderskeidelik Kleurlinge, Indiërs en swartmense voer, teenoor (in dieselfde volgorde) 10%, 18% en 52% blanke Engelsmediumleerlinge wat informele gesprekke met lede van dié groepe voer.

Van die Indiërresponente het by benadering 41%, 39%, 50% en 28% aangetoon dat hulle nooit gesprekke met onderskeidelik Engelsprekende blankes, Kleurlinge, Afrikaanssprekende blankes en swartes voer nie. In dieselfde volgorde het onderskeidelik 47%, 39%, 31% en 58% wel positief gereageer op die vraag of hulle informele gesprekke met lede van die groepe voer. Wat die Kleurlingleerlinge betref, het 13%, 57%, 3% en 10% aangetoon dat hulle nooit met onderskeidelik Engelse Suid-Afrikaners, Indiër-Suid-Afrikaners, blanke Afrikaanssprekende Suid-Afrikaners en swart Suid-Afrikaners informeel gesels nie. Ongeveer 78%, 40%, 93% en 90% het wel aangetoon dat hulle met lede van die groepe soos hierbo genoem, informele gesprekke voer. Net soos in die geval van vriendskapsbande, is die respons van die Indiërresponente t.o.v. gesprekke met Kleurlinge relatief laag.

Voordat oorgegaan word tot 'n weergawe van die responente se reaksies op die Bogardusskaal, kan opsommenderwys op die volgende gedui word:

DIAGRAM I Frekwensies van vriendskapsbande en informele gesprekke van blanke Afrikaansmediumresponente met lede van verskillende volks- en rasse-groepe.

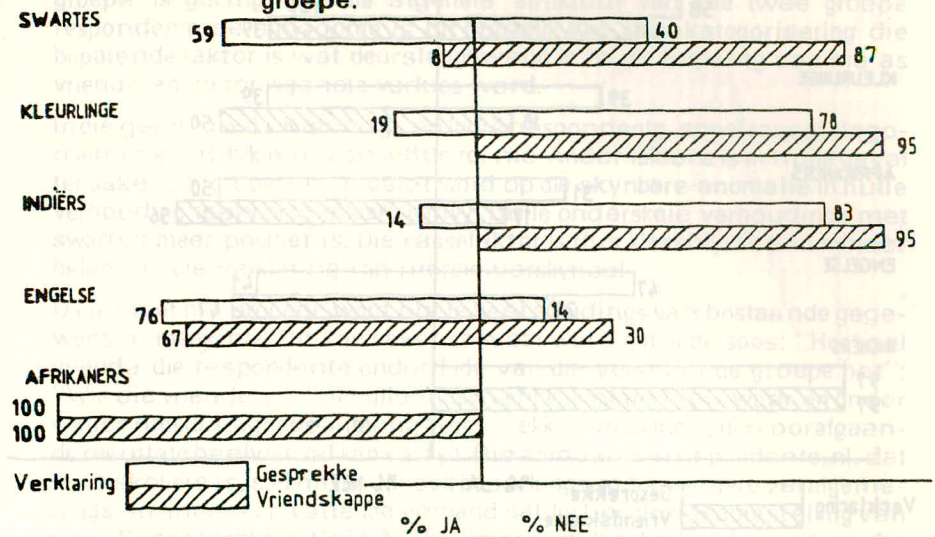

DIAGRAM II Frekwensies van vriendskapsbande en informele gesprekke van blanke Engelsmediumresponente met lede van verskillende volks- en rasse-groepe.

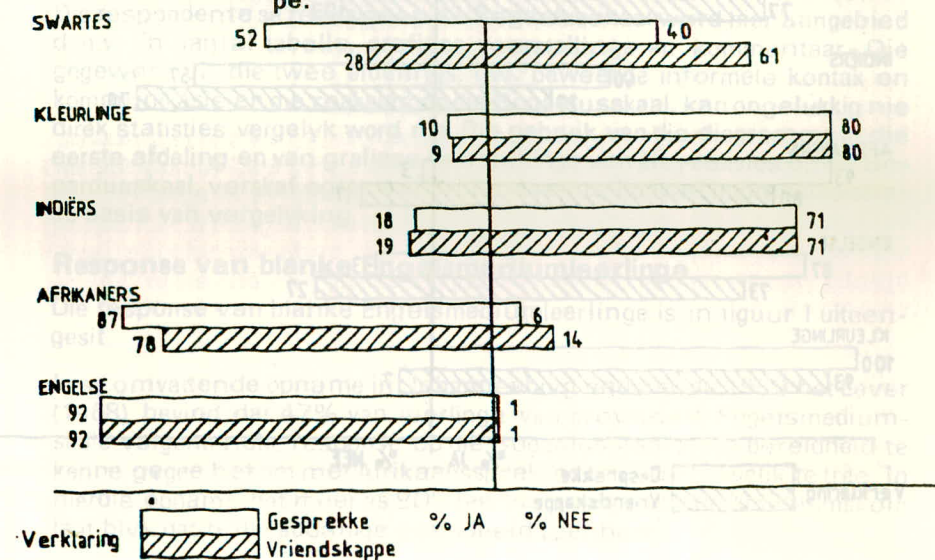

DIAGRAM III Frekwensies van vriendskapsbande en informele gesprekke van Indiërrespondente met lede van verskillende volks- en rasse-groepe.

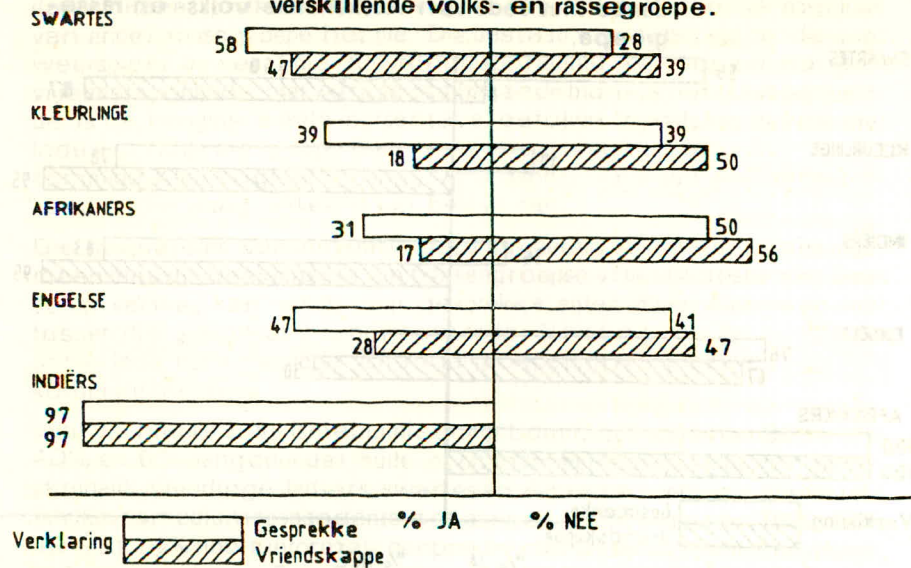
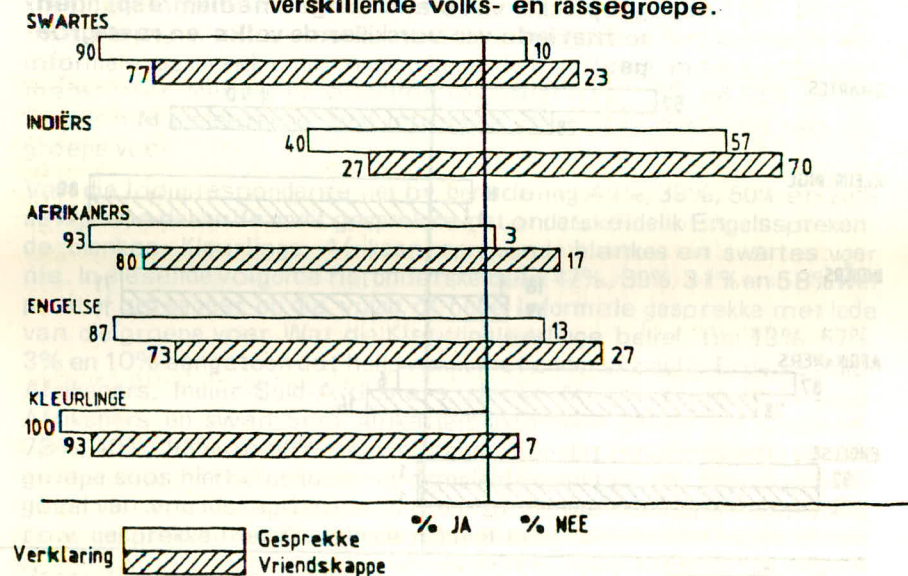

DIAGRAM IV Frekwensies van vriendskapsbande en informele gesprekke van Kleurlingrespondente met lede van verskillende volks- en rasse-groepe.

Die verskil tussen die blanke Engelsmediumskoliere en die blanke Afrikaanssprekende skoliere se response op die vrae aangaande vriendskapsbande en informele gesprekke met die lede van die onderskeie groepe is gering. Uit die algehele struktuur van die twee groepe respondente se antwoorde is dit duidelik dat rassekategorisering die bepalende faktor is wat deurslaggewend is in die bepaling van wie as vriende en gesprekgenote verkies word.

In die geval van die Kleurling- en Indiërrespondente, speel rassekategorisering klaarblyklik nie dieselfde rol nie. Ander faktore is in hulle geval ter sake. Dit is duidelik as gelet word op die skynbare anomalie in hulle verhouding teenoor mekaar, terwyl hulle onderskeie verhoudinge met swartes meer positief is. Die rassefaktor is dus klaarblyklik van minder belang in die verklaring van hierdie verskynsel.

Daar moet nie probeer word om te veel afleidings van bostaande gegewens te maak nie. Dit kan seker aanvaar word dat vrae soos: "Hoeveel vriende die respondente onder lede van die verskillende groepe het"; "Wie die vriende is", "of hulle huisvriende is of nie" en "waar en onder watter omstandighede informele gesprekke plaasvind", die voorafgaande resultate heelwat sal kan verfyn. Die aard van die respondente, nl. dat hulle skoliere is, stel natuurlik ook beperkings m.b.t. verdere veralgemenings. In 'n meer omvattende verband sal die bevolkingsamestelling van verskillende streke in Suid-Afrika, waarskynlik ook die antwoorde op die vrae wesentlik kan beïnvloed. In die verband kan maar net gedink word aan die afwesigheid van Indiërs in die OVS.

Reaksies op die Bogarduskaal van sosiale afstand

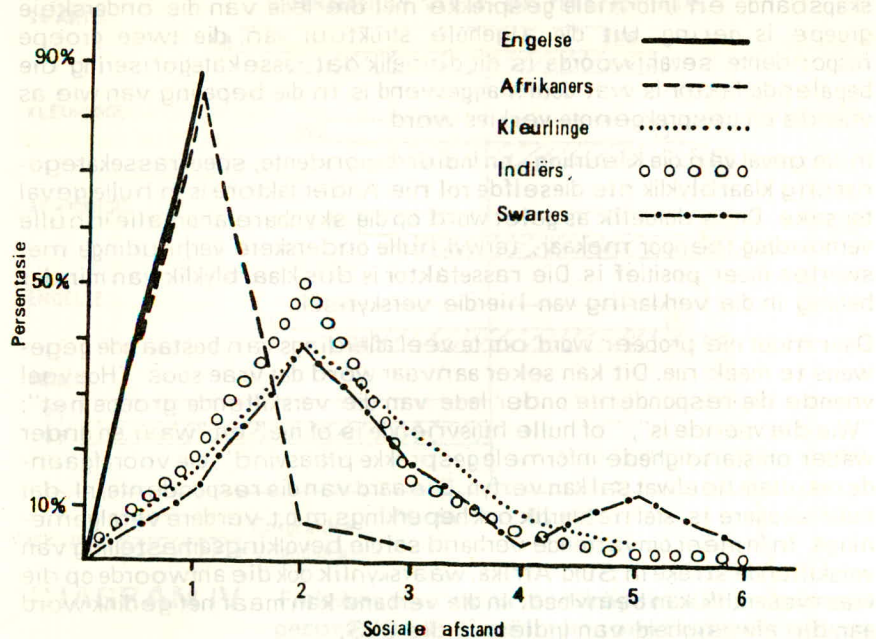
Die respondente se reaksies op die Bogarduskaal word hier aangebied d.m.v. 'n aantal tabelle, grafiese voorstellings en kommentaar. Die gegewens uit die twee afdelings, t.w. beweerde informele kontak en kommunikasie en die reaksies op die Bogarduskaal, kan ongelukkig nie direk statisties vergelyk word nie. Die gebruik van die diagramme in die eerste afdeling en van grafiese voorstellings van die reaksies op die Bogarduskaal, verskaf egter wel 'n interessante hoewel impressionistiese basis van vergelyking.

Response van blanke Engelsmediumleerlinge

Die response van blanke Engelsmediumleerlinge is in figuur I uiteengesit.

In sy omvattende opname in Johannesburg gedurende 1959 het Lever (1968) bevind dat 47% van leerlinge van provinsiale Engelsmediumskole volgens hulle response op die Bogarduskaal hulle bereidheid te kenne gegee het om met Afrikaanssprekendes in die huwelik te tree. In hierdie opname het meer as 80% leerlinge van die Engelsmediumskole laat blyk dat hulle sodanige gesindheid openbaar.

FIGUUR I.* Grafiese voorstelling van sosiale afstand: Blanke Engelsmediumleerlinge se saamgevatte response.

* Vir doeleindes van hierdie en ander figure is 'n negatiewe respons teenoor die "eie" groep in die Bogardusskale nie aangetoon nie.

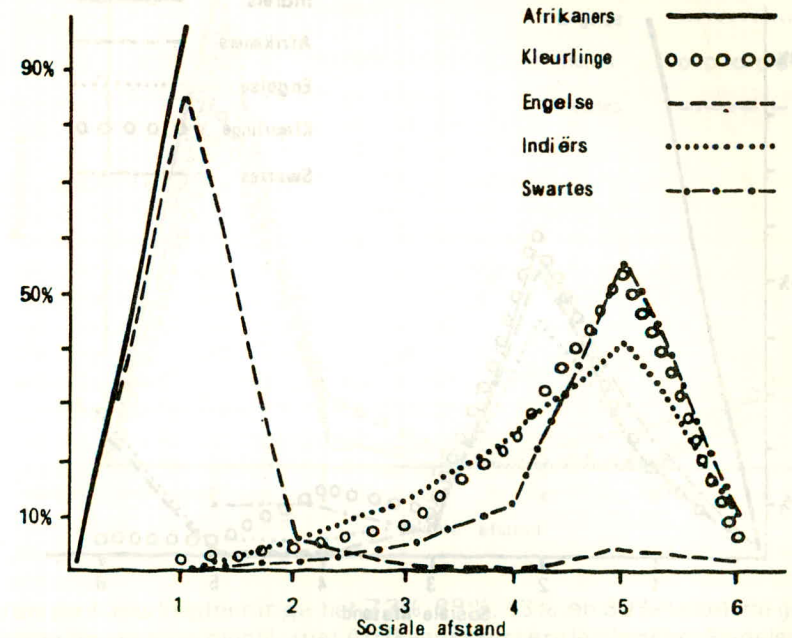
Ten opsigte van bereidheid tot huweliksluiting van seuns en meisies van Engelsmediumskole met Kleurlinge en Indiërs is daar 'n merkbare verskil. Meer van die seunsrespondente is bereid om met lede van dié twee groepe te trou as die meisiesrespondente. Hierdie tendens geld egter nie waar dit gaan om bereidheid om met swartes 'n huwelik of familieverbintenis aan te gaan nie. Dit is opvallend dat die persentasie meisies wat die gesindheid openbaar m.b.t. Indiërs, Kleurlinge en swartes konstant bly, nl. 14%. Die seunsrespondente is egter minder bereid om so 'n noue verbintenis met swartes aan te gaan (t.w. 13%) as met Indiërs en Kleurlinge, nl. 27% en 22% onderskeidelik (let wel, hierdie afsonderlike tendens vir seuns en meisies word nie in figuur I weerspieël nie).

In die opname van 1959 het Lever gevind dat 18% van die leerlinge van provinsiale Engelsmediumskole swart Suid-Afrikaners liever nie in die land wil toelaat nie, terwyl 23% en 32% onderskeidelik Kleurlinge en Indiërs uit die land wil hou. Onderskeidelik 1,2%, 1,5% en 1,4% het by die geleentheid aangetoon dat hulle huwelike met swartes, Kleurlinge en Indiërs sal aangaan. In die opname wat hier ter sprake is, het 4% en 1% van die respondente uit die Engelsmediumskole aangetoon dat swartes en Indiërs onderskeidelik liewers uit die land gehou moet word,

terwyl geen van die leerlinge die gesindheid teenoor Kleurlinge daarop nahou nie.

Response van blanke Afrikaansmediumleerlinge

FIGUUR II. Grafiese voorstelling van sosiale afstand: Afrikaansmediumleerlinge se saamgevatte response.

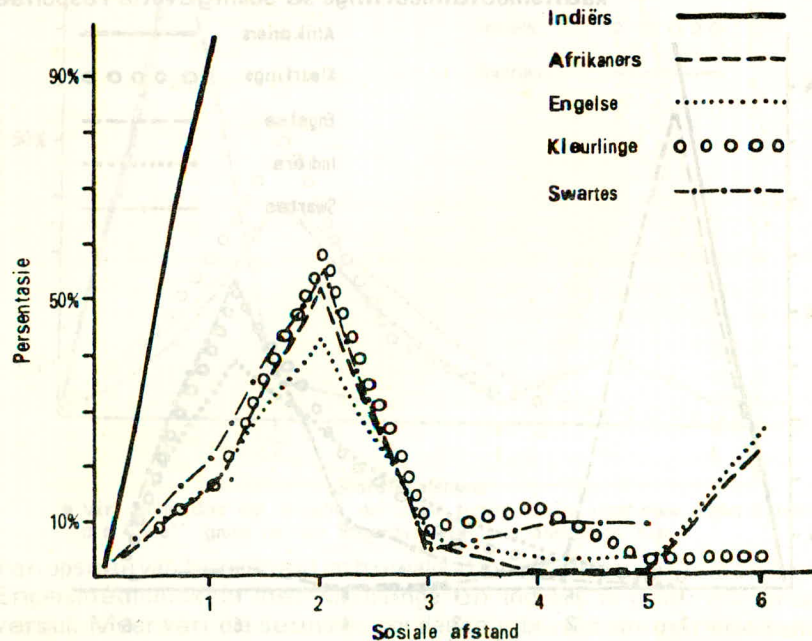

In sy opname van 1959 het Lever bevind dat 51%, 50% en 69% van die Afrikaanssprekende blanke leerlinge uit sy steekproef in Johannesburg onderskeidelik Kleurlinge, Indiërs en swartes liever uit die land wil hou. Die persentasies wat hierdie opname betref t.o.v. hierdie bevolkingsgroepe, is 15% en minder. Dit behoort onderskeidelik 15% vir swartes, 6% vir Kleurlinge en 11% vir Indiërs. T.o.v. die drie groepe het slegs een van die leerlinge aan Afrikaanse skole te kenne gegee dat 'n huwelik, spesifiek met Kleurlinge, oorweeg sal word.

In Lever se steekproef het 57% van die leerlinge uit Afrikaanse provinsiale skole aangetoon dat hulle met Engelssprekende blankes in die huwelik sal tree, terwyl ongeveer 4% Engelssprekendes liewers uit die land sou wou hou. In die opname op Potchefstroom het 85% van die respondente verklaar dat hulle 'n huwelik met Engelssprekendes sal aangaan, terwyl net een leerling aangetoon het dat hy/sy Engelse liewers uit die land wil hou.

Response van Engelsmedium-Indiërleerlinge

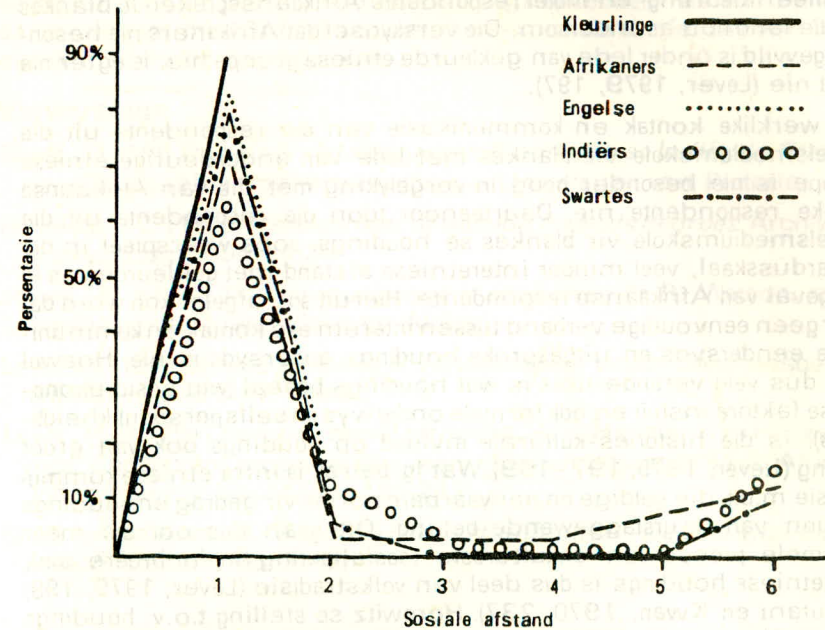
FIGUUR III. Grafiese voorstelling van sosiale afstand: Indiërleerlinge se response.

Van die Indiërrespondente het 16% t.o.v. Engelsspreekende blankes, Kleurlinge en Afrikaanssprekende Suid-Afrikaners bereidheid te kenne gegee dat hulle huwelike met die onderskeie groepe sal aangaan. Dié reaksie t.o.v. swart Suid-Afrikaners was 22%. Ongeveer 25% en 22% van die Indiërrespondente het te kenne gegee dat onderskeidelik Engelsspreekende blankes en Afrikaanssprekende blankes liever uit die land gehou moet word. Slegs ongeveer 3% het dieselfde gesindheid teenoor Kleurlinge geopenbaar, terwyl geen Indiërrespondent van mening was dat swartes uit die land gehou moet word nie. T.o.v. Engelsspreekende blankes, Kleurlinge, Afrikaanssprekende blankes en swartes het onderskeidelik 44%, 58%, 52% en 55% van die Indiërrespondente aangedui dat hulle lede van die groepe toegang tot hulle huise sal verleen as persoonlike vriende.

Response van Afrikaansmedium-Kleurlingleerlinge

FIGUUR IV. Grafiese voorstelling van sosiale afstand: Kleurlingleerlinge se response.

Van die Kleurlingleerlinge het 73%, 83%, 63% en 80% te kenne gegee dat hulle onderskeidelik met Afrikaanssprekende blankes, Engelsspreekende blankes, Indiërs en swartes 'n huwelik sal aangaan. In dieselfde volgorde t.o.v. groepe soos hierbo, het 3%, 13%, 13% en 6% van die Kleurlingrespondente aangedui dat hulle lede van die groepe tot hulle huise as persoonlike vriende sal toelaat. Aan die ander kant weer het 13%, 16% en 10% van die Kleurlingrespondente aangedui dat onderskeidelik Afrikaanssprekende blankes, Indiërs en swartes uit die land gehou moet word.

Geen Kleurlingrespondente het die houding teenoor Engelsspreekende blankes geopenbaar nie.

Algemene gevolgtrekkings

Uit die gegewens hierbo is dit duidelik dat die Afrikaanse respondente die mees eksklusiewe groep t.o.v. interetniese afstand is. Dit geld veral oor die kleurgrens heen. Dit word ook weerspieël in die geringe mate van kontak en informele kommunikasie met gekleurdies.

Indien die bevindinge van hierdie studie en dié van Lever as vergelykbaar beskou word, is daar egter wel 'n tendens te bespeur van 'n vernouing in interetniese afstand tussen die respondente uit Afrikaanse skole teenoor ander bevolkingsgroepe. Dit blyk veral uit die reaksie op kategorie 6 (liewer uit land hou) van die Bogarduskaal. In der waarheid wil meer Kleurling- en Indiërrespondente Afrikaanssprekende blankes uit die land hou as andersom. Die verskynsel dat Afrikaners nie besonder gewild is onder lede van gekleurde etniese groepe nie, is egter nie nuut nie (Lever, 1979, 197).

Die werklike kontak en kommunikasie van die respondente uit die Engelsmediumskole vir blankes met lede van anderkleurige etniese groepe is nie besonder hoog in vergelyking met die van Afrikaanse blanke respondente nie. Daarteenoor toon die respondente uit die Engelsmediumskole vir blankes se houdings, soos weerspieël in die Bogarduskaal, veel minder interetniese afstand met gekleurdies as in die geval van Afrikaanse respondente. Hieruit sou afgelei kon word dat daar geen eenvoudige verband tussen interetniese kontak en kommunikasie eendersyds en uitgesproke houdings andersyds is nie. Hoewel daar dus vele veranderlikes is wat houdings bepaal (wat sosio-ekonomiese faktore insluit en ook formele onderwys en selfs persoonlikheids-tipes), is die histories-kulturele invloed op houdings ook van groot belang (Lever, 1979, 197 - 199). Wat ig. betref, is intra-etniese kommunikasie m.b.t. die geldige en aanvaarbare norme vir gedrag en houdings miskien van deurslaggewende belang. Dit gaan dus oor die meer informele prosesse van enkulturasie (sosialisering in 'n breëre sin). Interetniese houdings is dus deel van volkstradisie (Lever, 1979, 199; Shibutani en Kwan, 1970, 237). Horowitz se stelling t.o.v. houdings teenoor Negers in die VSA, nl. dat dit nie soseer bepaal word deur kontak met Negers nie, maar eerder deur die kontak met die gangbare houding teenoor Negers, geld waarskynlik ook in Suid-Afrika t.o.v. blanke etniese groepe se houdings teenoor anderkleuriges (1936, soos aangehaal deur Lever, 1979, 199). Herhaaldelike uitlewing van die houdings of waardes neig dan weer om groepe se verwagtinge van mekaar, hetsy positief of negatief, te versterk (vgl. Shibutani en Kwan, 1970, 236 e.v.)

Ondanks besondere plaaslike demografiese faktore dui die diagramme wat na aanleiding van die verskillende groepe respondente se bewerings van kontak en kommunikasie opgestel is, daarop dat van Indiër- en veral Kleurling-kant meer pogings aangewend word om met blankes informeel te verkeer as andersom. Die relatiewe aan- of afwesigheid van informele kontak en kommunikasie dui dus ook op gesindhede. Dit dui daarop dat gesindhede van blanke en veral Afrikaner-kant, deur rassekategorisering bepaal word. In dié verband moet in gedagte gehou word dat gesindhede en pogings wat daaruit mag voortvloei om kontak te maak, nie 'n eensydige nie, maar wedersydse prosesse is. Dit word bepaal deur al die groepe wat in aanraking met mekaar is. (Vgl. Shibutani en Kwan, 1970, 479-480).

Historiese geïkte etniese stereotipering en die besondere situasie van interetniese geslaagdheid, is waarskynlik die belangrikste kousale veranderlikes in die bepaling van interetniese houdings in Suid-Afrika. Veranderende intra-etniese enkulturasiepatrone m.b.t. die gangbare waardes wat intergroepverhoudings onderlê, is dus minstens net so belangrik in pogings om volkereverhoudings te verbeter as die formele aansporing tot meer intergroepkontak en -kommunikasie. Die een kan eintlik nie sonder die ander nie.

Verwysings

- Grové, D. (1967) *Sosiale afstand tussen Kleurlinge en Indiërs in Pretoria*. (Ongepubliseerde verhandeling — Universiteit van Pretoria).
- Horowitz, E.C. (1936) *Development of attitude towards Negroes*. Archives of psychology, 194:34-35.
- Jowell, R. (1973) *The measurement of prejudice*. (In R. Watson, red. Psychology and race. Chicago: Aldine).
- Lever, H. (1968) *Ethnic attitudes of Johannesburg youth*. Johannesburg: Witwatersrand Univ. Press.
- Lever, H. (1979) *Changing racial attitudes*. (In E. Hellmann en H. Lever, reds. Conflict and progress; fifty years of race relations in South Africa. Johannesburg: MacMillan, 196-212).
- Shibutani en Kwan, K.M. (1970) *Ethnic stratification - a comparative approach*. Londen: MacMillan.

Die belang van die interne publiek in openbare betrekkinge

Steenkamp Vorster
Hoof: Openbare Betrekkinge
Mediese Navorsingsraad

Abstract

Should public relations officers tend to neglect the importance of their internal publics for the success of their organisations, the literature is explicit on the dangers of such negligence. In this article the nature of public relations as the important institutional communication function of organisations is explored with special reference to the importance of the attitudes and opinions of those who constitute an organisation's internal publics, as seen by various authors. The potential influence of employees, investors or other important groups as well as management itself on the public relations programme and the organisation itself is described and it is concluded that organisations with informed and motivating managements, devoted, motivated and loyal employees and supportive investors, will probably achieve greater overall success as those without these attributes. The public relations function should be encouraged by management to help achieve this through all the available communicative techniques.

In 'n poging om die belang van die menings en optredes van 'n instelling se interne publieke te identifiseer, moet eers verstaan word wat die aard van die openbare betrekkinge-funksie is wat die interne publieke se meningsinvloed daarvoor belangrik maak en natuurlik wie die interne publieke is.

Die aard van die openbare betrekkinge-funksie

Ingevolge die Openbare Skakelinstituut van Suid-Afrika se aanvaarde definisie vir openbare betrekkinge is dit die verantwoordelikheid van 'n instelling se skakelbeampte om in die nouste oorleg met die bestuur te sorg vir die doelbewuste, beplande en volgehoue poging om onderlinge begrip tussen die organisasie en sy publieke daar te stel en te handhaaf (Malan en L'Estrange, 1969, 8). Hierdie publieke kan geïdentifiseer word volgens Krause (1977, 33) deurdat die bestuur vir homself die kernvraag moet stel: "Wie is vir ons belangrik?" Die beantwoording van hierdie vraag lewer gewoonlik 'n aantal individue of belange-groepe op wat om verskeie redes vir die organisasie en sy voortbestaan belangrik is. Deur noukeurige bestuur, beplanning en operasionele aksies en openbare betrekkinge-tegnieke moet die skakelbeampte dan sorg dat hy

die publieke se welwillendheid, begrip en samewerking verkry sodat die organisasie daarmee sy doelwitte kan bereik of beter kan bereik as daarsonder.

Identifisering van die interne publieke

Hierdie breë identifisering van individue of belange-groepe wie se menings, samewerking en welwillendheid vir die organisasie belangrik is, kan verskillend gekategoriseer word. Nolte (1974, 16) gebruik 'n indeling van a) primêre publieke, insluitend werknemers, eienaars, klante en die gemeenskap; b) sekondêre publieke, insluitend opvoedkundiges, die staat, leweransiers, handelaars en mededingers; c) spesiale publieke en d) samegestelde ("unorganised") publieke. Krause (1977, 34) stel dit egter dat, algemeen gesproke, organisasies se publieke-indeling kan verskil volgens elk se unieke opset en omstandighede, maar dat die volgende nege basiese publieke met redelik geringe variasies van een tot die ander 'n gerieflike indeks tot enige organisasie se belangrikste publieke bied: werknemers, die groot publiek, aandeelhouders, verspreiders/handelaars, verbruikers, voorsieners van voorrade en dienste, mededingers, bankiers en die regering.

In 'n bepaling van wie of watter groepe nou eintlik 'n organisasie se interne publieke vorm, maak Lerbinger (in Stephenson, 1971, 475) melding van beleggers en werknemers as die interne publieke (teenoor die eksterne publieke soos klante, die gemeenskap en die regering), terwyl Cutlip en Center (1978, 290) sê dat die begrip "interne publiek" sinoniem is met die werknemerpubliek en dat dit die bestuurders en werknemers van 'n organisasie insluit. Dit wil voorkom asof die maatstaf vir die bepaling van die interne publieke daardie individue of groepe is wat binne die organisasie met direkte bande aan die organisasie gekoppel is of wat 'n wesentlike aandeel direk in die organisasie het.

Vir die doeleindes van hierdie bespreking word gehou by die volgende belangrikste en mees algemene publieke van organisasies: a) die werknemers, b) die bestuur en c) die beleggers (wat in die geval van staats- of nie-winsgewende instellings nie aandeelhouders in die sake-sin van die woord is nie, maar eerder byvoorbeeld die belastingbetalers of weldoeners wat vrywilliglik bronne beskikbaar stel vir die organisasie se funksionering). In laasgenoemde tipe organisasies lyk dit meer gepas om die belastingbetalers en die groot publiek in die eksterne omgewing te klassifiseer.

Omdat enige organisasie beswaarlik sy doelwitte kan bereik of selfs kan voortbestaan sonder hierdie interne publieke, is dit belangrik vir die skakelbeampte om 'n goeie begrip te hê van die gevolge as hy hulle en hulle menings buite rekening laat in die opstel en uitvoering van die openbare betrekkinge-program. 'n Identifisering van hulle potensiele invloed moet dus geskied.

Potensiële invloed van interne publieke se menings

Dit is blykbaar 'n redelik algemene tekortkoming dat openbare betrekkinge-programme neig om oorheersend klem te plaas op die eksterne publieke en om die interne publieke as vanselfsprekend te aanvaar (Lerbinger in Stephenson, 1971, 475). Malan en L'Estrange (1968, 38) sê dat die gekykte gesegde, naamlik dat openbare betrekkinge tuisbegin, dit wil sê in die organisasie, tog baie waar is.

Die werknemers of personeel

Krause (1977, 38) dui aan dat enige organisasie wat hom afvra waarom werknemers belangrik is, waarskynlik tot die gevolgtrekking sal kom dat hulle noodsaaklik is vir die voortbestaan en winsgewende funksionering van die organisasie; dat die reputasie of aansien wat die organisasie by sy personeel geniet 'n direkte invloed het op diegene met wie die personeel in kontak kom en ook 'n belangrike invloed het op die organisasie se vermoë om nuwe personeel te lok. Hicks (1972, 34, 35) definieer 'n organisasie juis as synde wanneer persone interaksie het vir individuele en gesamentlike doelwitte en dat die kern-element van 'n organisasie personeel is wat 'n interaksie met mekaar het en dat dit die noodsaaklike voorwaarde is om 'n organisasie se bestaan te vestig. Menslike vermoëns vir enige organisasie is wesensbelangrik, want dit behels die vermoë om te doen, andere te beïnvloed, te skep, te beplan en te organiseer, te motiveer, te kommunikeer en te beheer.

'n Organisasie wat nie in staat is om sy personeel se goeie getuie en hul beste lewering van goedere of dienste te inspireer nie, kan nie op veel sukses hoop om 'n gunstige beeld na buite te skep en te projekteer nie (Malan en L'Estrange, 1969, 38). Die belang van werknemers vir 'n organisasie is met ander woorde tweërlei: Enersyds hul gemotiveerde werkverrigting self vir die bereiking van die organisasie se doelwitte en, andersyds, die potensiële nut van werknemers om hul positiewe houdings en menings teenoor hulle werkgewer na buite uit te dra om sodoende 'n nie-amptelike openbare betrekkinge-funksie te verrig wat die amptelike organisatoriese openbare betrekkinge-funksie in 'n besondere mate kan versterk en uitbou. Lerbinger (Stephenson, 1971, 475) sê ook dat die werknemers en die interne openbare betrekkinge-werk daartoe bydra om 'n organisasie se unieke persoonlikheid en "kultuur" te skep wat op sy beurt weer 'n weerspieëling vind in die beleid en prosedures wat die organisasie se gedrag en optrede rig.

Veral twee veranderings was daarvoor verantwoordelik dat interne openbare betrekkinge-werk 'n nuwe betekenis in die jongste tyd in organisasies verkry het. Wanneer die menings van personeel nie vesoen kan word met dié van die organisasiebestuur nie, het dit die effek dat personeel-lojaliteit kankwyn wat dan kan lei tot dade van obstruksie. Tweedens neig moderne besture om nie meer tevrede te wees met blote passiewe gehoorsaamheid nie, maar om toenemend van werknemers

kwaliteitsverbetering, kostebesparing, verhoogde produktiwiteit, ensovoorts te verwag as vorms van aktiewe samewerking om die organisasie se wins te verhoog en probleme te bowe te kom (Lerbinger in Stephenson, 1971, 475).

Cutlip en Center (1978, 209) stel dit duidelik dat dit 'n voorwaarde vir goeie personeelbetrekkinge is dat daar 'n klimaat van vertroue in die organisasie moet wees. In so 'n klimaat kan werknemerskommunikasie gedy en vryelik af-, op- en sywaarts vloei ter motivering van die werkerskorps, ter terugvoering aan die bestuur oor byvoorbeeld aspekte van die organisasie se personeelbeleid in die algemeen en sywaarts om onderlinge probleme of geskille by te lê.

Williams (in Lesly, 1971, 129) noem 'n paar voorbeelde van die positiewe invloed wat goeie personeelbetrekkinge op 'n organisasie (en sy sukses) kan hê in die sin dat gelukkige werknemers gemotiveerde werknemers of produksiefaktore kan wees: a) beslegting van baie klagtes en griewe voordat dit in ernstige ontwrigting kan ontwikkel; b) uitstryk van wrywing en antagonisme tussen individue en organisering van individue in effektiewe werkgroepe; c) versterking van die verhouding tussen toesighouers en werknemers deur vermeende vrese en twyfel wat interpersoonlike verhoudings kan benadeel, te verwyder; d) vermindering van werkafwesigheid, personeelomset en siekte as gevolg van emosionele steurnisse en e) verbetering van die werknemers se algemene houding teenoor die organisasie.

Aangesien dit uit die literatuur duidelik blyk dat goeie werknemerverhoudinge by die topbestuur moet begin en deurwerk ondertoe deur die organisasie, en dat die bestuur dus verantwoordelik is vir die skep van 'n heilsame klimaat hiervoor en die betrokke beleidsrigtings, dokumenteer verligte en moderne organisasies in geskrewe vorm hierdie benadering ten einde hierdie belangrike inligting te versprei en te kapitaliseer op die gevolglike begrip (Williams in Lesly, 1971, 129).

Sover dit personeelverhoudinge betref, is dit net logies dat die openbare betrekkinge-afdeling en die personeelafdeling ten nouste behoort saam te werk. Albei het duidelik rolle te speel, ook as tussengangers, vertolkers en terugvoerders tussen die werknemers en die bestuur en andersom. Die personeelfunksie moet omsien na werwing, ontwikkeling, vergoeding, integrering en instandhouding (Flippo, 1971, 6), terwyl die openbare betrekkinge-funksie se rol op die gebied van die kommunikatiewe aspekte van personeelverhoudinge lê. Krause (1977, 47) sê dat die openbare betrekkinge-funksie nie die personeelverhoudinge-funksie moet probeer oorneem van die personeelbestuurspan nie. Skakelbeambtes kan die riglyne opstel oor wat gedoen behoort te word en dit kan help met advies oor die wyses waarop die personeelverhoudinge-funksie ten beste uitgevoer kan word.

Die beleggers (of ander belange-groepe intern)

In die private sektor word beleggers of aandeelhouders as 'n interne publiek beskou, terwyl in die openbare sektor die ekwivalent van beleggers eintlik die belastingbetalers van die land is. In hierdie opsig is daar dus 'n verskil tussen dié twee sektore.

Wat aandeelhouders in die private sektor betref, sê Lerbinger (in Stephenson, 1971, 475) dat hulle dikwels as vanselfsprekend aanvaar is — en ook dat hulle hul aandele in die organisasie sal hou. Tog besef besture nou dat aandeelhouders hul steun aan die organisasie kan onttrek en dit elders verleen. Aandeelhouders se meningsinvloed word steeds vir die organisasies belangriker omdat hulle aangemoedig word om groter beleggings in die organisasie te maak, om die produkte daarvan te koop, voorspraak daarvoor te maak en om dit polities te steun. Sodoende kan organisasies uitbrei. Schorr (in Stephenson, 1971, 247) dui 'n paar gebiede aan waar die aandeelhouders se menings, meer bepaald hul vertroue, van besondere belang vir maatskappye se besture is: Om volmag-wedywering (of selfs oornames) af te weer; om goedkeuring te kry vir aandele-opsies; om kapitaal op voordelige voorwaardes te bekom en om 'n gunstiger verspreiding van groot eenhede van aandele en nuwe aanbiedinge te verkry. Klein maatskappye wat nagelaat het om die steun van hul aandeelhouders te werf en te hou, het al in oornames ten prooi van korporasies of ander buite-belange geval. Aandeelhouerverhoudinge vereis volgens Schorr (Ibid, 408) van die skakelbeampte (veral die finansiële skakelbeampte wat in hierdie rigting spesialiseer) om ook hier te differensieer tussen die leek en die ervare belegger.

Malan en L'Estrange (1969, 207) som die belang van beleggers vir 'n maatskappy en die verantwoordelikheid teenoor hulle so op: "The purpose of business is profit, and the first financial duty of a company is towards its shareholders." Dié skrywers sê ook dat die meeste aandeelhouders werklike mense is (en nie onpersoonlike instellings nie) wat meer aandag verdien as wat hulle kry.

Die bestuur

Die bestuur van 'n organisasie is uit hoofde van die oorkoepelende leiding wat gegee, die beleid wat bepaal en die beheer wat uitgeoefen word, 'n uiters belangrike interne publiek van enige organisasie. Die invloed van hulle menings is gewoonlik bepalend vir die rigting en sukses van 'n organisasie, bloot omdat hulle opdragte gee wat uitgevoer moet word. Hulle is terselfdertyd die hoofde van die personeel en ook 'n interne publiek op sigself.

Uiteraard is die bestuurspubliek vir die skakelbeampte die belangrikste interne publiek, want in sy personeelfunksie (die ideale organisatoriese posisie) is hy direk gekoppel aan die bestuur en moet nie slegs die ingeligte openbare betrekkinge-opdragte van bestuur uitvoer nie, maar moet die bestuur ook van kommunikatiewe advies dien, en aan bestuur

terugvoering gee oor verhoudingsaspekte uit die totale in- en eksterne omgewings van die organisasie.

Bestuur gebruik die openbare betrekkinge-funksie as verlengstukke van hul seremoniële en segsmanrolle in die organisasie, terwyl die ander publieke die skakelbeampte as tussenganger, vertolker, katalisator en terugvoerder na die bestuur kan gebruik.

Bogenoemde tipering van die inherente aard van die verwantskap tussen die skakelbeampte en die bestuur, impliseer redelik duidelik waarom 'n skakelbeampte nie die bestuur as 'n interne publiek mag ignoreer nie. Sonder hulle ondersteuning sal hy eenvoudig nie sy funksie kan verrig nie (Malan en L'Estrange, Ibid, 24). Krause (1977, 45) maak die geldige waarneming dat skakelbeamptes dikwels die gevaar loop om die argwaan van die bestuur op die lyf te loop as hulle in hul entoesiasme voorstelle aan bestuur doen wat feitlik soos "oornamepogings" voorkom, omdat dit bestaande beleid en aktiwiteite wil vervang. Openbare betrekkinge, sê Krause (Ibid, 45), is meer 'n funksie van verbetering as verandering, hoewel daar op sekere gebiede radikale verandering nodig kan wees.

Natuurlik is dit vir die skakelbeampte ook baie belangrik om te weet watter metodes en kommunikasiewyses tot sy beskikking is om elk van die interne publieke se menings te bekom en hoe om inligting aan elk oor te dra. Dit sou egter hierdie bespreking baie lank maak. Die literatuur bied goeie oorsigte hiervan en behels die breedste spektrum van kommunikasiemedie wat elk egter aangepas moet word vir elke publiek en elke omstandigheid, volgens Fourie (1977) se beginsels van doelwitgerigte kommunikasie.

Kritiese bespreking en gevolgtrekking

Dit is duidelik dat die verwantskapsaard tussen 'n organisasie se bestuur, sy personeel, beleggers of ander interne belange-groepe en, les bes, die organisasie se belangrikste institusionele kommunikasiefunksie oftewel sy openbare betrekkinge-funksie, van kardinale belang is vir 'n wetenskaplike benadering tot doeltreffende interne openbare betrekkinge. In al hierdie verwantskappe is daar menings en houdings ter sprake wat die funksionering van 'n organisasie en die verhoudinge sterk kan beïnvloed. Elke interne publiek behoort besondere aandag in openbare betrekkinge-programme te ontvang. Deurslaggewend byvoorbeeld vir die suksesvolle interne openbare betrekkinge-funksie is die samewerking met en steun van die bestuur en die personeelafdeling en, ten opsigte van die eksterne skakelprogramme, die samewerking van alle interne publieke om die goeie beeld en aansien van die organisasie uit te bou en begrip en welwillendheid vir sy werk te verkry.

In die bespreking van die rol van die interne publieke moet die gevaar daarvan om die in- en eksterne openbare betrekkinge-programme in

isolasie van mekaar te sien en te bedryf, deeglik voor oë gehou word. 'n Organisasie se totale openbare betrekkinge-program kan besonder kompleks en verweef wees omdat die funksie op 'n gedifferensieerde wyse, op 'n besonder breë en vlakke-gedifferensieerde front bedryf moet word, maar die in- en eksterne openbare betrekkinge-aksies moet desnieteenstaande 'n totale, geïntegreerde doelwitgerigte onderneeming van 'n organisasie wees.

Waar die beskikbare literatuur goeie besprekings bied van interne publieke in die private sektor, is dit ongelukkig nie in dieselfde mate waar ten opsigte van die openbare sektor nie — terwyl lede van die interne publieke en hierdie publieke self juis besonder uiteenlopend kan wees en dus besondere uitdagings aan die skakelfunksie in die openbare sektor bied.

Op grond van hierdie bespreking kan die gevolgtrekking gemaak word dat 'n organisasie waarvan die bestuur ingelig en motiverend is, die personeel en ander verbonde belange-groepe hardwerkend, lojaal en gemotiveerd is of die aandeelhouders lojaal en ingelig is, heel moontlik groter sukses sal behaal as 'n organisasie waarmee dit nie die geval is nie. 'n Organisasie behoort dit as 'n vereiste te stel dat sy openbare betrekkinge-funksie eersgenoemde moet help bereik, aangesien die interne publieke ewe belangrik vir sy suksesvolle voortbestaan is as sy eksterne publieke.

Verwysings

- Cutlip, S.M. en Center, A.H. (1978) *Effective Public Relations*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Fippo, E.B. (1971) *Principles of Personnel Management*. New York: McGraw-Hill.
- Fourie, H.P. (1977) *Communication by Objectives*. Johannesburg: McGraw-Hill.
- Hicks, H.G. (1972) *The Management of Organisations: A Systems and Human Resources Approach*. New York: McGraw-Hill.
- Krause, R.C. (1977) *Understanding Public Relations*. Kaapstad: David Philip.
- Lesly, P. red. (1971) *Lesly's Public Relations Handbook*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Nolte, L.W. (1974) Public Relations. *Public Relations Journal*. Nr. 32, 16.
- Malan, J.P. en L.'Estrange, J.A. (1969) *Public Relations Practice in South Africa*. Johannesburg: Malan en L'Estrange.
- Stephenson, H. (red.) (1971) *Handbook of Public Relations*. New York: McGraw-Hill.

The portrayal of sex rôles in South African television advertisements

Alta Oberholzer, Gustav Puth and Jan T. Myburgh
Department of Communication
University of the Orange Free State

Abstract

The study comprised an analysis of the portrayal of sex rôles in South African television advertisements against the background of findings from similar studies in other societies. General results of these studies indicated a somewhat stereotyped and partly inferior social portrayal of women in advertising.

The results of the present study indicated a similar pattern of female advertising rôles to those found in studies of other societies. Women were predominantly depicted in a housewife/mother rôle, which is contrary to actual female contributions in the field of human resources.

Theoretical base

The last two decades have been characterised by a highly intensive feminist movement on all social levels and in most countries of the western world. This awareness was manifested in the spheres of the economy, education, labour, politics, religion, social relations, and, finally, in the mass media which reflect all of the above areas.

The changing rôle and perception of women in society also became evident in mass media advertisements. These manifestations of changing sex rôles formed the basis of a profusion of studies of varying scientific stature. A substantial number of these studies was devoted to the analysis of female rôles in television advertisements (cf. Bushby, 1975; Courtney and Whipple, 1974; Dominick and Rauch, 1972; Goff and Lehrer, 1980; Jaddon and Williams, 1981; Tan, 1979; Whipple and Courtney, 1980).

The following are the most important conclusions drawn in the studies:

- Men account for over 85 percent of voice-overs in commercials.
- Women are predominantly used in advertisements of personal and household hygiene.
- Women are shown predominantly as housewives and mothers, while men are shown in a greater variety of occupations.

- Female product representatives are most often shown performing domestic tasks, while their male counterparts demonstrate product features, but do not use the product.
- Men are seen as beneficiaries of products used and services performed by women.

Based on the above findings, the purpose of the present study was to analyse the ways in which sex rôles were portrayed in South African television advertisements. The following general hypotheses were tested:

1. Women are less often used as voice-overs than men.
2. Women are predominantly portrayed in the traditional rôle of housewife/mother.
3. Women are predominantly associated with household and hygiene products.

Method

All advertisements broadcast on television during the week 24 to 29 August 1981 were recorded. A total of 284 advertisements were broadcast during this period. After elimination of duplication of some advertisements a total of 158 remained. Each of these was analysed by two independent researchers within the framework of the following main categories:

- Type of product
- Rôle of models
- Age of models
- Sex of verbal communicator
- Number of each sex in advertisement
- Environmental context of advertisement.

A number of guidelines followed in the analyses should be pointed out: (a) Cases where the models were clearly under the age of 18 were not analysed. (b) In some advertisements a single model were shown in a number of different rôles. Each of these rôles were coded individually. (c) In cases where different models in an advertisement were portrayed in the same rôle (e.g. three housewives discussing a product), the rôle was coded only once.

Reliability

Holsti's (1969) R-formula was used to assess the reliability of coding between researchers. This test yielded a result of $R = 0,83$, which is a satisfactory indication of inter-coder reliability.

Results

The results of the analyses showed a number of interesting patterns on differences between the use and portrayal of men and women in the advertisements.

Representation of sexes

A breakdown of the representation of the sexes in the advertisements showed the following results:

- One or more women appeared in 63,3% of all advertisements, while 54,4% showed one or more men.
- 36,1% of the advertisements contained both male and female models, while 18,4% contained no models at all.
- Of the 129 advertisements in which models were used, 33,3% contained women only, while 22,5% contained men only.
- There were a total of 182 women and 202 men in the advertisements, which amounts to a mean distribution of 1,8 women against 2,3 men per advertisement.

Specified rôles of models

All the advertisements were analysed and classified according to the occupational or contextual rôles in which the models were portrayed. Table 1 shows a comparison of the rôles of male and female models.

Table 1
Occupational and contextual rôles of male and female models

Rôles	Male models (%)	Female models (%)
Domestic/father/mother	8,3	32,4
Spouse/companion	24,0	12,6
Professional rôle	16,7	7,2
Sportsman/sportswomen	3,1	5,4
Sex-object	0,0	3,6
Beauty/attraction	6,3	27,0
Decoration	11,5	6,3
Artist	2,1	2,7
Admirer	1,0	0,0
Other	27,1	2,7
Total	100,0	100,0

From table 1 it seems clear that women are still most frequently portrayed in the traditional rôles of housewife/mother (32,4%), beauty-object (27,0%) and spouse/companion (12,6%). The rôles attributed to males are rather more diversified, as indicated by the high percentage (27,9%) in the "other" category. There is, however, also a clear emphasis on the rôles of spouse/companion (24,0%) and professional occupations (16,7%).

Environmental context

Table 2 shows a comparison of the environmental context in which male and female models were portrayed.

Table 2

Environmental context of advertisements

Context	Male models (%)	Female models (%)
Domestic interior	27,1	38,5
Domestic exterior	4,2	6,4
Employment	14,6	10,1
Air/Sea	1,0	0,9
Sports fields	1,0	1,8
Street/shopping	7,3	9,2
Outdoors	30,2	21,1
Recreation	7,3	4,6
Other	7,3	7,3
Total	100,0	100,0

Coincidental with the emphasis on the traditional rôle of housewife/mother in table 1, the results in table 2 indicate that females are in the majority of cases (38,5%) shown in the environmental context of a domestic scene. Male models, in contrast, are mostly shown in an outdoor setting (30,2%).

Male and female voices in advertisements

Off-screen voices were used in 146 of the 158 advertisements. A breakdown of these in male, female and chorus voices, or combinations of the above, is shown in table 3.

Table 3

Use of off-screen voices in advertisements

Off-screen voice	%
Male voice	57,5
Female voice	2,7
Male & female voice	2,7
Chorus	11,6
Male voice & chorus	23,9
Female voice & chorus	1,4
Male & female & chorus	0,7
Total	100,0

There is a marked difference between the use of male (57,5) and female (2,7%) off-screen voices. Even in combination with a chorus, preference is shown for male voices. This difference must be seen against the background that in many instances where female models are used in a demonstrative capacity (e.g. using a kitchen utensil), a male voice is used to explain how and why the product should be used.

Association of male and female models with product categories

Finally the advertisements were analysed to find out whether any association could be found between the sex of models and specific product categories. Although the product categories were too diverse to be presented in a single table, the following general deductions could be made from the results:

Male models were more prominently used than females in advertisements for food products, electrical products, male cosmetics, alcoholic beverages and cars. Female models were more frequently associated with domestic appliances, personal hygiene products, female cosmetics, sweets and delicacies, and housecare appliances and products.

Conclusions

Although the present analyses were conducted relatively peripherally with regard to the total range of television advertisements as well as sophistication of statistical measures, it nevertheless provided a clear indication that the portrayal of sex rôles in South African television advertisements showed a similar pattern to findings from studies in other societies.

The hypotheses referring to the portrayal of women in traditional rôles of mother or housewife as well as to the association between female models and certain product categories were supported by the results. The hypotheses referring to the preference for the use of male voices in advertisements was also shown to be valid.

This study confirms the contention of Whipple and Courtney (1980) that in general, and also specifically in the case of South African television, there is little evidence in the world of advertising to show that family structure is changing and that women are capable of performing independently and completing tasks other than those associated with family and home.

References

- Busby, L.J. (1975) Sex-rôle research on the mass media. *Journal of Communication*, 25(4), 107-131.
- Courtney, A.E. and Whipple, T.W. (1974) Women in TV commercials. *Journal of Communication*, 24(2), 110-118.
- Dominick, J.R. and Rauch, G.E. (1972) The image of women in network TV commercials. *Journal of Broadcasting*, 16(3), 259-265.
- Goff, D.H. and Lehrer, S.K. (1980) Sex-rôle portrayals of selected female television characters. *Journal of Broadcasting*, 24(4), 467-478.
- Jaddon, L. and Williams, J. (1981) A theoretical contribution to the struggle against the dominant representations of women. *Media, Culture and Society*, 3(2), 105-124.
- Lull, J.T., Hanson, C.A. and Marx, M.J. (1977) Recognition of female stereotypes in TV commercials. *Journalism Quarterly*, 54, 153-157.
- Poe, A. (1976) Active women in ads. *Journal of Communication*, 26(4), 185-192.
- Tan, A.S. (1979) TV beauty ads and rôle expectations of adolescent female viewers. *Journalism Quarterly*, 56, 283-288.
- Whipple, T.W. and Courtney, A.E. (1980) How to portray women in TV commercials. *Journal of Advertising Research*, 20(2), 53-59.

Televisie en die kind: Enkele navorsingsbevindings*

D.P. van Vuuren

SA Instituut vir Kommunikasie-navorsing
Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing

Abstract

The South African Institute for Communication Research at the Human Sciences Research Council started its research programme on possible social effects of television in 1974, two years before the inception of this medium in South Africa. One of the major studies involves the effect of television on the general behaviour of school-going children. The present article comprises some of the most important results obtained so far in this research project.

Inleiding

Die instelling van televisie op 5 Januarie 1976 in Suid-Afrika het die laaste fase van die verspreiding van hierdie massakommunikasiemedium by Westers-geïndustrialiseerde lande ingelui. Omdat hierdie baie gewilde medium feitlik gelyktydig landwyd opgevang kon word, het die diffusieproses daarvan in Suid-Afrika besonder vinnig verloop. Gedurende 1975-76 is 0,55 miljoen televisielisensies uitgereik; in 1976-77 het hierdie syfer tot 0,9 miljoen gestyg; in 1977-78 was die syfer 0,95 miljoen; in 1978-79 1,15 miljoen en in 1979-80 1,25 miljoen (SAUK, 1981). Met die ingebruikneming van die kanale TV2 en TV3 sal hierdie syfer waarskynlik dramaties styg.

Geen wonder dat televisie, as deel van 'n matriks van massamedia wat 'n stortvloed van inligting op die *publiek* uitgiet, ook in Suid-Afrika, soos in die res van die Westers-geïndustrialiseerde wêreld, die onderskeiding geniet dat dit waarskynlik die gewildste van die massamedia is nie. Naas eet, slaap en werk is televisiekyk die aktiwiteit wat die meeste by die moderne mens voorkom (Brown, 1976).

Dit is juis die omvangryke blootstelling aan hierdie massakommunikasiemedium wat navorsing oor die moontlike uitwerking daarvan wêreldwyd gestimuleer het.

*Referaat gelewer tydens die Jaarlikse Kongres van die Suid-Afrikaanse Sosiologievereniging, Universiteit van Pretoria, Januarie 1982.

Navorsing oor televisie

Die eerste studies oor die twee jongste massakommunikasiemedie, radio en televisie, is onderskeidelik tydens die eerste en tweede wêreldoorloë hoofsaaklik in die VSA onderneem.

Vir byna twee dekades is die navorsingstoneel deur die Amerikaners Lasswell, Lazarsfeld en Hovland oorheers. Waar Lasswell in die pers en propaganda belang gestel het en Hovland in die verandering in houdings, is die werk van Lazarsfeld waarskynlik die uiteenlopendste. Onder sy leiding is die proses, funksies en invloede van die massamedia bestudeer. Sy studies oor die rol van massamedia in beroepskeuse, verbruikersgedrag en die stembus het die massamedia in direkte verband met sosiale instellings gebring (Katz, 1977).

Hoewel navorsing oor die invloed van televisie onderneem is in feitlik elke land waar dit ingestel is, kom van die bekendste studies hoofsaaklik uit die ontwikkelde lande soos die Verenigde Koninkryk, Duitsland, Japan en die VSA. Gedurende die vyftigerjare het die navorsingsaktiwiteite geleidelik afgeneem, waarskynlik as gevolg van die siening dat die media hoogstens die status quo versterk, en dus geen betekenisvolle invloed op die samelewing uitoefen nie (Roberts en Bachen, 1981). Wat televisie betref, het die monumentale werke van Himmelweit, Oppenheim en Vince (1958), en Schramm, Lyle en Parker (1961) grotendeels hierdie siening versterk.

Die herlewering van teoretisering en navorsing oor massakommunikasie en veral televisie het reeds in die vroeë sestigerjare plaasgevind toe swart protes, jeug- en studente-opstande, die Viëtnamese oorlog en uiteindelik Watergate navorsers weer na die invloed van televisie laat kyk het. Ernstige aandag is aan die geweld en sensasionele inhoud van Amerikaanse televisieprogramme gegee. Dit het uitgeloop op die bekende verslag van die Komitee van die Amerikaanse geneesheer-generaal oor Televisie en Geweld (1972). Hoewel daar sekerlik steeds ruimte vir meningsverskil oor die oorsaaklike verband tussen die kyk na gewelddadige programme en aggressiewe gedrag kan bestaan, het hierdie verslag verdere lewe in televisienavorsing geblaas (Katz, 1977). Die feit dat McLuhan meer as enigiemand anders navorsers gedwing het om in hul definisie van effek of invloed ook die medium *per se* (en nie net die boodskap nie) in te sluit, het nuwe gedagterigtings gestimuleer (Katz, 1977). So het die vroeëre klem op oorreding en houdingsverandering plek gemaak vir die gedagte dat die media belangrike invloede op die gehoor se siening van die wêreld uitoefen (Gerbner en Gross, 1976). Naas die werk oor die gebruik van die media (die sogenaamde *uses and gratifications approach*) (Blumler en Katz, 1974) het navorsers soos Tannenbaum (1980) ook werke begin publiseer oor die vermaaklikheidsfunksies van televisie.

Ook in Suid-Afrika het die studie van die massamedia nie agterweë gebly nie. Belangrike werke is in die laat sestigerjare deur Blygnaut

(1967), Rhodie (1967), Fourie (1968) en Beyers (1969) gepubliseer. Dit was egter die instelling van televisie in 1976 wat 'n groot invloed op die navorsingsaktiwiteite oor massamedia in Suid-Afrika uitgeoefen het. Uiteraard het die RGN se Suid-Afrikaanse Instituut vir Kommunikasie-navorsing 'n groot aandeel hierin gehad, hoewel ander navorsers soos De Koning, Nel en Shmuckler belangrike bydraes gelewer het (Du Toit en Nel, 1975; De Koning, Conradie en Nel, 1980; en Shmuckler, 1981).

Resultate van televisienavorsing by RGN

Die unieke navorsingsgeleentheid wat deur die instelling van televisie in 1976 geskep is, is deur die Instituut vir Kommunikasie-navorsing van die RGN benut deurdat 'n reeks navorsingsprojekte om die invloed van televisie te peil, reeds voor die instelling daarvan beplan is. Die mees uitgebreide van hierdie projekte, die projek oor die invloed van televisie op die skoolgaande jeug, is in samewerking met die vier onderwysdepartemente en die SAUK van stapel gestuur. Navorsing het reeds in 1974 (dit wil sê voor die instelling van televisie) begin.

Ten einde die navorsingsgeleentheid maksimaal te benut, is besluit om van groot steekproewe gebruik te maak. In 1974 is daar byvoorbeeld meer as 20 000 kinders tussen die ouderdomme 10 tot 18 jaar in 'n omvattende toetsprogram betrek (kyk figuur 1). Veertien verskillende vraelyste en psigometriese meetinstrumente is gebruik (figuur 2). Die toetse is in skole deur opgeleide onderwysers afgeneem*. In die geheel kan die ondersoek as 'n veldeksperiment bestempel word.

Die ontwerp wat tot dusver die meeste benut is, is die toets-hertoets met kontrole. Dieselfde leerlinge wat vóór die instelling van televisie getoets is, is in opvolgondersoeke ná die instelling van televisie weer getoets. Hierdie leerlinge is verdeel in televisiekykers (of strawwe televisiekykers) en nie-televisiekykers (of ligte televisiekykers) op grond van hul televisiekykgewoontes. Deur middel van afparing, of ander statistiese metodes soos kovariansie-analise, is daarin geslaag om vergelykbare groepe te skep**. Deur die response van hierdie groepe statisties te vergelyk, kan afleidings oor die invloed van televisie gemaak word.

*Vir 'n volledige uiteensetting van die dataversamelingsmetode, kyk Van Vuuren, 1979.

**Vir 'n volledige uiteensetting van die verskillende metodes wat gebruik word, kyk Conradie, 1981 en Stoker, 1981.

Figuur 1

**Die invloed van televisie op die skoolgaande jeug:
Steekproef**

Jaar	Standaard 3	Standaard 4	Standaard 5	Standaard 6	Standaard 7	Standaard 8	Standaard 9	Standaard 10	Totaal	
1974	7 500	1 500	1 500	5 000	1 500	1 500	1 500	1 500	12 500	21 500
1975	1 500	6 525	1 500	1 500	3 750	1 500	1 500	1 500	10 275	22 275
1976	—	—	5 700	—	—	2 850	—	—	8 550	11 550
1977	1 500	1 500	1 500	5 000	1 500	1 500	1 875	1 500	6 875	18 875
1978	—	—	—	—	3 750	—	—	1 500	5 250	8 280
1979	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	2 850	1 500	1 500	2 850	14 830
1980	—	—	—	—	—	—	1 875	—	1 875	3 375
1981	—	—	—	—	—	—	—	1 500	1 500	3 000

□ = Dieselfde leerlinge wat elke jaar hertoets is.

FIGUUR II

**Die invloed van televisie op die skoolgaande jeug:
Toetsprogram**

Standaard 3-4

- Biografiese vraelys
- Meningsopname
- Tydbenuttingsvraelys
- Persoonlikheidsvraelys vir kinders (PVK)
- Televisievraelys
- Vraelys aan klasonderwyser (punte, IK, gedrag)

Standaard 5

- Biografiese vraelys
- Meningsopname
- Tydbenuttingsvraelys
- Persoonlikheidsvraelys vir kinders (PVK)
- Algemene toets in die tweede taal
- Groeppersoonlikheidsprojeksietoets (GGPT)
- Televisievraelys
- Vraelys aan klasonderwyser (punte, IK, gedrag)

Standaard 6-7

- Biografiese vraelys
- Meningsopname
- Tydbenuttingsvraelys
- Houingskaal
- Situasienvraelys
- Verhoudingevraelys (PHSF)
- Hoërskool-persoonlikheidsvraelys (HSPV)
- Algemene toets in die tweede taal
- Groeppersoonlikheidsprojeksietoets (GPPT)
- Opname van Studiegewoontes en -houdings (OSGH)
- Televisievraelys
- Vraelys aan klasonderwyser (punte, IK, gedrag)

Standaard 8-10

- Biografiese vraelys
- Meningsopname
- Tydbenuttingsvraelys
- Houingskaal
- Situasienvraelys
- Verhoudingevraelys (PHSF)
- Hoërskool-persoonlikheidsvraelys (HSPV)
- 19-Veld-belangstellingsvraelys (19VBV)
- Skolastiese Bekwaamheidsbattery (SBB)
- Groep-persoonlikheidsprojeksietoets (GPPT)
- Opname van Studiegewoontes en -houdings (OSGH)
- Televisievraelys
- Vraelys aan klasonderwyser (punte, IK, gedrag)

Bevindinge

In hierdie referaat val die klem hoofsaaklik op enkele korttermyninvloede van televisie. Dit was in die jare direk ná die instelling van televisie nog moontlik om nie-kykers by die ondersoek te betrek.

Televisiegebruikspatrone

Soos in die res van die wêreld, is televisiekyk een van die gewildste tydverdrywe by die skoolgaande jeug. Daar is byvoorbeeld vasgestel dat die gemiddelde kyktyd van 'n groep standerd 8-leerlinge 17 uur per week was (in 1976) en dat die gemiddelde kyktyd van dieselfde groep leerlinge twee jaar later 14,8 uur per week was, dit wil sê toe hulle in standerd 10 was. 'n Ontleding van die gegewens toon dat meer as 20% van hierdie groep leerlinge in 1976 vermeld het dat hulle meer as vier uur per dag gedurende die week (Maandag tot Donderdag) in skoolkwartale televisie kyk. Agt en vyftig persent van hierdie groep leerlinge het (ook in 1976) meer as vier uur per dag gedurende naweke (Vrydae tot Sondag) televisie gekyk (Du Preez, 1980; De Beer, 1980).

Programvoorkeure

Waar seuns oor die algemeen langer ure voor die televisiestel deurbring as meisies, verskil hul programvoorkeure ook van dié van meisies. Seuns hou oor die algemeen meer van sportprogramme en nuusprogramme, terwyl meisies meer van musiek- en jeugprogramme hou. Verhale en vervolghverhale was by beide die seuns en meisies baie gewild. Die resultate dui verder daarop dat besprekingsprogramme oor die algemeen nie baie aftrek by hoërskoolleerlinge kry nie (Du Preez, 1980).

Huiswerkpatrone

Studies wat in die buiteland onderneem is, dui daarop dat die tyd wat aan huiswerk (skoolwerk) bestee word, effens verminder ná die instelling van televisie (vgl. byvoorbeeld die werke van Furu (1962) vir Japanse resultate; Schramm, Lyle en Parker (1961) vir Amerikaanse resultate en Maletzke (1959) vir Duitse resultate). Die gegewens van die RGN-ondersoek dui op dieselfde neiging: Du Preez (1979a) het bevind dat Engelssprekende standerd 5-meisies gedurende weekdae (Maandae tot Donderdae) minder tyd aan hul huiswerk bestee het as vóór die koms van televisie. Wat hoërskoolleerlinge betref, is bevind dat Afrikaans- en Engelssprekende standerd 8-seuns ook minder tyd aan huiswerk gedurende die week (Maandae tot Donderdae) bestee as gevolg van televisie (Du Preez, 1979b, 1980). Die tyd wat hierdie hoërskoolleerlinge gedurende naweke aan hul huiswerk bestee, is blykbaar nie deur televisie geraak nie.

Studiegewoontes en -houdings

Televisie het klaarblyklik gedurende die eerste jare na die instelling daarvan 'n negatiewe uitwerking op sekere aspekte van die studiegewoontes en -houdings van sekere leerlinge gehad. So is bevind dat 'n groep standerd 8-leerlinge negatief beïnvloed is ten opsigte van die mate waarin hulle take stiptelik uitvoer, hul houding teenoor studie, en ook hul aanvaarding van die onderwyser en sy optrede in die klaskamer (Du Preez, 1980). Dit is veral verontrustend dat die begaafde leerlinge in die groep (diegene met 'n bogemiddelde IK) en ook diegene wat goed op skool presteer, as gevolg van televisie 'n negatiewer houding teenoor studie geopenbaar het.

Leespatrone

Gedurende die vyftigerjare en die vroeë sestigerjare is daar in oorsese lande 'n algemene tendens om minder te lees ná die instelling van televisie by skoliere bevind (Maccoby, 1931; Witty en Kinsela, 1959; Furu, 1962). Kommer oor die afname in leesbedrewenheid by studente in die VSA (Tannenbaum, 1980) het navorsing oor die verband tussen televisiekyk en lees gestimuleer.

Gegewens wat deur die Instituut vir Kommunikasievorsing van die RGN versamel is, dui op die volgende: Daar is bevind dat Engelssprekende standerd 5-leerlinge ná die instelling van televisie minder strokies- en fotoverhale lees, terwyl die mate waarin hulle boeke, koerante en tydskrifte lees, blykbaar nie deur televisie geraak is nie. Beide Afrikaans- en Engelssprekende standerd 5-meisies het volgens die gegewens minder boeke na die instelling van televisie gelees, terwyl daar verder die interessante aanduiding verkry is dat méér van hulle, ná die koms van televisie, Sondagkoerante lees. Wat betref bogenoemde leerlinge se voorkeure vir die lees van sekere onderwerpe, is bevind dat televisie 'n stimulerende effek op die Engelssprekende meisies se voorkeure vir Bybelverhale, oorlog- en avontuurverhale, speurverhale/moordverhale/*Westerns* en literatuur oor stokperdjies gehad het. Aan die ander kant is daar weer 'n afname in hul voorkeure vir poësie, toneelstukke en historiese verhale gevind. Behalwe vir 'n afname in hul voorkeure vir Bybelverhale, is daar nie by seuns 'n invloed van televisie by hierdie aspek waargeneem nie (De Villiers, 1980a, 1980b).

Verdere navorsing word tans onderneem om nie alleen die leespatrone van 'n groter verskeidenheid van groepe na te gaan nie, maar ook om moontlike langtermyneffekte te ondersoek.

Sportaktiwiteite en stokperdjies

Gegewens uit die projek (vgl. De Villiers, 1979) dui daarop dat televisie veroorsaak het dat minder standerd 8-seuns aan rugby en atletiek deelgeneem het, maar dat dit 'n stimulerende uitwerking op hul deelname aan sokker en krieket gehad het. Daar is ook bevind dat meer

meisies uit hierdie groep deelgeneem het aan hokkie en minder aan netbal. Deelname aan ander sportsoorte soos swem, stoei, judo, karate, jukskei, bofbal en gimnastiek is blykbaar nie deur televisie geraak nie. Wat toeskouerdeelname betref, het meer standaard 8-seuns ná die instelling van televisie na boks gaan kyk, maar minder na hokkiewedstryde. Die meisies het meer na sokker, tennis, boks, jukskei en gimnastiek gaan kyk, terwyl televisie veroorsaak het dat minder meisies na netbal gaan kyk het.

Wat stokperdjies betref, wil dit voorkom of televisie nie juis die ware stokperdjiebeoefenaar van sy liefhebberij kan wegluk nie. Trouens, daar is bevind dat televisie in der waarheid 'n stimulerende invloed op die tyd wat standaard 8-seuns aan hul stokperdjies bestee, gehad het. Die aantal stokperdjies wat beoefen word (Afrikaanssprekende seuns en meisies in standaard 8), is egter nie geraak nie (De Villiers en Thiele, 1980).

Beroepsbelangstellings

Behalwe die werk van Gerbner en sy medewerkers oor kinders se siening van die wêreld (Gerbner e.a., 1978, 1979) is daar baie min aandag aan die invloed van televisie op die beroepsbelangstellings van leerlinge (veral adolessente) geskenk. In 'n interessante studie het De Beer (1980) bevind dat die Suid-Afrikaanse televisie-uitsendings standaard 10-leerlinge (Afrikaans- en Engelssprekendes) se belangstellings ten opsigte van drie belangrike beroepsrolle beïnvloed het, naamlik

- 'n groter belangstelling in beroepe met 'n strekking van regs- of wetstoepassing;
- groter belangstelling by meisies in praktiese vroulike beroepe soos huishouding, kleremaak en breiwerk; en
- 'n dalende belangstelling in welsynsberoepe soos dienslewering aan hulpbehoewendes en verpleging.

Indien in ag geneem word dat 'n redelike persentasie kyktyd aan drama afgestaan word (in 1978 24%; in 1979 29% (SAUK, 1981)), kan die inhoud van hierdie televisieprogramme 'n rol speel by hierdie bevindinge. Tans word inhoudsontleding van televisiedramas gedoen om die resultate van die effekstudies met die inhoud van televisieprogramme in verband te probeer bring.

Menings

Ten einde 'n aanduiding van die menings van die leerlinge oor gesag, gesinsverhoudinge, godsdiens en toekomsgerigtheid te verkry, is 'n vraelys oor hierdie aspekte* in die toetsprogram ingesluit. Die eerste resultate wat verkry is, toon dat die menings van Afrikaanssprekende

*Vir 'n volledige beskrywing van 'n faktoriale en betroubaarheidsondersoek van die vraelys kyk Peens, 1977.

standerd 8-leerlinge oor gesag positief deur televisie beïnvloed is. Die seuns is egter met betrekking tot hul menings oor gesinsverhoudinge, en die meisies oor godsdienstige aangeleenthede negatief beïnvloed (Small, 1979). Daar is ook bevind (Van Zyl, 1979) dat adolessente (standerd 8-leerlinge) wat televisiekyk in mindere mate as die standerd 8-leerlinge wat nie televisie kyk nie, meen dat hul gedrag met die aanvaarde norme van die samelewing ooreenstem. Die meisies (televiesiekykers) in dié groep het verder in groter mate as die nie-kykers 'n behoefte getoon om sosiaal met die teenoorgestelde geslag saam te wees.

Persoonlikheid

In 'n ondersoek na die moontlike invloed van televisie op die persoonlikheidsfaktore by 'n groep Afrikaanssprekende standerd 8-leerlinge is interessante resultate verkry (Van Vuuren, 1979). Gegewens uit die studie het daarop gedui dat die televisiekykers, in vergelyking met 'n groep nie-televisiekykers, beïnvloed is om hartliker in hul interpersoonlike verhoudinge te wees, sosiale deelname meer te geniet, *warm* soort persone te wees wat meer hou van groepaktiwiteite en wat lewenskragtiger is. Verder was hulle suksesvoller in hul formele verhoudinge en het hulle 'n groter behoefte aan sosiale groepverkeer getoon. Dit wil dus voorkom asof daar 'n neiging tot emosionele *losmaking* by die televisiekykers voorgekom het.

Ook wat persoonlikheid betref, wil dit voorkom asof die inhoud van televisieprogramme moontlik 'n rol kon gespeel het by die veranderings wat plaasgevind het.

Gevolgtrekking

Die onlangse herlewing in massakommunikasieavorsing, spesifiek televisieavorsing, en die wegbeweeg van die *wet van minimale effekte* (Roberts en Bachen, 1981) dwing die sosiaal-wetenskaplike om bogenoemde invloede van televisie te probeer verklaar. Baie van die resultate wat genoem is, kan in meerdere of mindere mate verklaar word op grond van die nuutheidseffek, die vreemdheid van die medium, wat gesprekke tussen die leerlinge gestimuleer het (Von Felitzen, aangehaal deur Brown, 1976). Daar is egter probeer om hierdie faktor te kontroleer, deurdat die voorwaarde gestel is dat televisiekykers hulle stelle minstens drie maande in die huis moet gehad het.

Die invloed van televisie op die huiswerkpatrone, sekere aspekte van lees, sportaktiwiteite en stokperdjies (byvoorbeeld tyd daaraan afgestaan) kan uiteraard ook in verband gebring word met verskuiwings in tydbenuttingspatrone, maar hierbenewens wil dit voorkom of die inhoud van televisieprogramme, byvoorbeeld dramas, ook die een of ander rol in die patroon van invloede wat tot dusver gevind is, moet gespeel het. Die kwessie van identifikasie met sekere karakters, die

emosionele ontleding of katarsis wat sommige mense ervaar (vergelyk die eksperiment van Feshbach en Singer, 1971) is ook moontlike verklarings wat aangebied kan word. Die adolessent se gebruik van die voorbeeld van televisiekarakters as modelle in die ontwikkelingsproses om sosiale gebruike aan te leer, is reeds op 'n teoretiese vlak op bekwame wyse deur skrywers soos Noble (1975) en Farber e.a. (1979) uiteengesit. 'n Kritiese sintese van die empirie is egter nodig sodat die resultate tot duidelike teoretiese konstruksie uitkristalliseer (kyk Comstock e.a., 1978).

Samevatting

Die werk wat in die Instituut vir Kommunikasie-navorsing van die RGN oor die invloed van televisie op die skoolgaande jeug onderneem word, is 'n poging om nie alleen 'n unieke navorsingsgeleentheid te benut nie, maar ook om beide op praktiese en teoretiese vlak 'n bydrae tot die ontrafeling van 'n baie interessante, maar ingewikkelde probleem te lewer. Gegewens wat tot dusver ontleed is, dui daarop dat televisie op die kort termyn 'n negatiewe invloed op onder andere sekere groepe leerlinge se huiswerk, studiegewoontes en -houdings, en sekere aspekte van lees gehad het. Positiewe invloede is ten opsigte van onder meer interpersoonlike verhoudinge en geestesgesondheid waargeneem. Interessante verskuiwings in hoërskoolleerlinge se sportaktiwiteite en ook beroepsbelangstellings is vasgestel. Die totale legkaart is egter nog nie voltooi nie, en deurlopende navorsing om onder meer die langtermyn effek van televisie te bestudeer, word tans onderneem.

Verwysings

- Beyers, E. (1969) *Kommunikasiekunde*. Pretoria: J.L. van Schaik.
- Bignaut, F.W. (1967) *Kommunikasie: Sielkundige aspekte en oorwegings*. In: *Simposium oor kommunikasie*. Pretoria: Departement Onderwys, Kuns en Wetenskap, Afdeling Opvoeding Buite skoolverband.
- Blumler, J.G. en Katz, E. (red.) 1974 *The uses of mass communications*. Sage Annual Reviews of Communication Research, Vol. III. Beverley Hills: Sage Publications.
- Brown, R. (red.) (1976) *Children and television*. Londen: Collier Macmillan.
- Conradie, D.P. (1981) *Metodologiese alternatiewe in verband met navorsing oor die invloed van televisie*. Pretoria: Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing.
- Comstock, G.A., Chaffee, S., Katzman, N., McCombs, M. en Roberts, D. (1978) *Television and human behavior*. New York: Columbia University Press.

- De Beer, J.J. (1980) *Die invloed van televisie op die belangstellingspatrone van standerd tien-leerlinge*. Verslag nr. KOMM-24. Pretoria: RGN.
- De Koning, T.L., Conradie, D.P. en Nel, E.M. (1980) *The effect of different kinds of television programming on the youth*. Report No COMM-20. Pretoria: RGN.
- De Villiers, G.M. (1979) *Die invloed van televisie op enkele sportaktiwiteite van standerd agt-leerlinge*. Navorsingsbevinding KOMM-N-20. Pretoria: RGN.
- De Villiers, G.M. (1980a) *The short-term effect of television on the reading patterns of English-speaking Standard Five day scholars*. Research Finding COMM-N-22. Pretoria: RGN.
- De Villiers, G.M. (1980b) *Die korttermyninvloed van televisie op die leespatrone van Afrikaanssprekende standerd vyf-dagskoliere*. Navorsingsbevinding KOMM-N-24. Pretoria: RGN.
- De Villiers, G.M. en Thiele, G.A. (1980) *Die korttermyninvloed van televisie op die stokperdjiebeoefening van Afrikaanssprekende standerd agt-dagskoliere en hul deelname aan die aktiwiteite van enkele verenigings*. Navorsingsbevinding KOMM-N-39. Pretoria: RGN.
- Du Preez, P.H. (1979b) *Die invloed van televisie op enkele huiswerkgewoontes en studie-omstandighede van Engelssprekende standerd vyf-dagskoliere*. Navorsingsbevinding KOMM-N-19. Pretoria: RGN.
- Du Preez, P.H. (1979b) *The effect of television on some homework habits and conditions of study of English-speaking Standard five day-scholars*. Research Finding No COMM-N-19. Pretoria: RGN.
- Du Preez, P.H. (1980) *'n Ondersoek na die televisiekykpatrone en programvoorkeure van 'n groep standerd agt-leerlinge en die invloed wat televisie op hul studiegewoontes en -houdings mag hê*. Verslag nr. KOMM-23. Pretoria: RGN.
- Du Toit, J.B. en Nel, E.M. (1975) *Ons en Televisie*. Kaapstad: Tafelberg.
- Faber, R.J., Brown, J.D. en McLeod, J.M. (1979) *Coming of age in the Global Village: Television and adolescence*. In: E. Wartella, (red.) *Children communicating: Media and development of thought, speech, understanding*. Beverley Hills, California: Sage Publications, 215-249.
- Feshbach, S. en Singer R.D. (1971) *Television and aggression*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Fourie, H.P. (1968) *Rolprentkommunikasie*. Pretoria: J.L. van Schaik.
- Furu, T. (1962) *Television and children's life: A before-after study*. Tokyo, Japan Broadcasting Corporation, Radio and Television Culture Research Institute.

- Geneesheer-Generaal (VSA) (1972) *Television and growing up: The impact of televised violence*. Washington: G.P.O.
- Gerbner, G. en Gross, L.P. (1976) Living with television: The violence profile. *Journal of Communication* 26(2), 173-199.
- Gerbner, G., Gross, L. en Jackson-Beeck, M. (1978) Cultural indicators: Violence profile. *Journal of Communication* 28(3), 176-207.
- Gerbner, G., Gross, L. en Signorielli, N. (1979) The demonstration of power: Violence profile. *Journal of Communication* 29(3), 177-196.
- Himmelweit, H.T., Oppenheim, A.N. en Vince, P. (1958) *Television and the child*. Londen: Oxford University Press.
- Katz, E. (1977) *Social research on broadcasting: Proposals for further development*. Londen: BBC.
- Maccoby, E.E. (1951) Television: It's impact on school children. *Public Opinion Quarterly*, Fall 1951, 421-444.
- Maletzke, G. (1959) *Fernsehen im Leben der Jugend*. (Television in the life of youth.) Hamburg: Hans Bredow Institute.
- Noble, G. (1925) *Children in front of the small screen*. Londen: Sage Publications.
- Peens, R. (1977) 'n Eksploratiewe faktoriale en betroubaarheidsonderzoek van die meningsopnamevrae vir die skoolgaande jeug. Navorsingsbevinding nr. KOMM-N-7. Pretoria: RGN.
- Rhodie, N.J. (1967) Die sosiologie van kommunikasie. In: *Simposium oor Kommunikasie*. Pretoria: Departement Onderwys, Kuns en Wetenskap, Afdeling Opvoeding Buite Skoolverband.
- Roberts, D.F. en Bachen, C.M. (1981) Mass communication effects. *Annual Review of Psychology 1981*. Annual Reviews Inc.
- Schramm, W., Lyle, J. en Parker, E.B. (1961) *Television in the lives of our children*. Stanford: Stanford University Press.
- Smukler, Diane (1981) A descriptive analysis of television viewing in South African preschoolers and its relationship to their spontaneous play. *South African Journal of Psychology*, 11(3).
- Small, L. (1979) *Die korttermyninvloed van televisie op die menings van Afrikaanssprekende blanke adolessente*. Navorsingsbevinding KOMM-N-23. Pretoria: RGN.
- Stoker, D.J. (1981) *Enkele statistiese oorwegings by effekstudies in massakommunikasie*. Pretoria: RGN.
- Suid-Afrikaanse Uitsaaikorporasie. (1981) Skakelafdeling, Johannesburg.

- Tannenbaum, P.H. (red.) (1980) *The entertainment functions of television*. Hillsdale, New Jersey: Erlbaum.
- Van Vuuren, D.P. (1979) *Die invloed van televisie op enkele persoonlikheidsstrukture van 'n groep Afrikaanssprekende standaard agt-leerlinge*. Verslag KOMM-16. Pretoria: RGN.
- Van Zyl, P.C. (1979) *Die korttermyninvloed van televisie op die Persoonlike, Huislike, Sosiale en Formele verhoudinge van standaard agt-seuns en -meisies*. Navorsingsbevinding KOMM-N-18. Pretoria: RGN.
- Witty, P. en Kinsela, P. (1959) Children and the electronic Pied Piper. *Education* 80.

The verbal communication apprehension phenomenon: A review of the literature

H.J. Breytenbach

Department of Communication
University of the Orange Free State
Bloemfontein

Abstract

The influence of communication apprehension on an individual's academic achievement and social behaviour has not been investigated until quite recently. The present article presents a review of existing literature on this important phenomenon.

Communication apprehension is not an unfamiliar phenomenon, and the various forms in which it appears are well-known. However, not until quite recently has its influence on an individual's academic achievement and social behaviour been investigated. Communication is of importance not only to the educator, but also to the communications expert, because of its influence on aspects such as media selection and communication at interpersonal, meso and macro levels.

From time to time a person faces a situation he wishes to avoid. It need not necessarily be pathological, but rather a case of choosing that which he/she prefers. If a person is left with no other choice than appearing in front of a meso or macro group, he/she experiences apprehension and stress. This can be classified as a state of fear and is quite normal, but when it becomes uncontrollable and unassimilated it is regarded as communication apprehension. Various phenomena of communication apprehension has already been identified, of which one of the most important is verbal communication apprehension.

A person suffering from high verbal communication apprehension always withdraws himself/herself from conversation. Such behaviour is often regarded as a distinctive characteristic, and then we refer to him/her as a "quiet person". Those with high verbal communication apprehension are inclined to think that they are the only ones suffering from it, whereas, on the other hand, those with low verbal communication apprehension cannot understand that such a condition can exist. Persons showing average signs of verbal communication apprehension are aware of the fact that certain communication situations can provide difficulties and others not.

A person can act normally in everyday situations, but can be afraid to communicate. McCroskey (1978b) therefore rightly regards communi-

cation apprehension as a psychological problem. A person with high communication apprehension will try to steer clear of communication. In doing so he/she evades the fear sensation he/she has learnt to associate with communication situations (cf. McCroskey, 1977b).

In the case of verbal communication it is necessary to distinguish between persons who suffer from it chronically, and those who show symptoms only under certain conditions. McCroskey and Richmond (1980) distinguish between general verbal communication apprehension and "situationally specific communication apprehension" (17). Situational specific verbal communication apprehension exists when circumstances surrounding a communicative event determines the degree of verbal communication apprehension. It can thus happen that a person has high verbal communication apprehension in one situation, whereas in another he might have none.

Verbal communication apprehension as a characteristic (Trait communication apprehension)

This refers to the fear sensation a person experiences with regard to different types of verbal communication situations, for instance a diadic communication situation, communication within a small group, and delivering a public speech. Such people therefore experience a high level of verbal communication apprehension as far as almost all communication situations are concerned.

Verbal communication apprehension under certain circumstances (State communication apprehension)

This is related to a specific verbal communication situation like delivering a speech on a definite topic in front of a group of strangers; or an interview with an important person at an appointed place and time. This form of communication apprehension is typical of a specific kind of communication, but the circumstances in which it takes place do not have much influence on it. This actually means that a person experiences a fear sensation when he has to appear in public, whether it is in front of well-known people or strangers. Thus there are those who have no difficulty in making a public speech but experience a high level of state communication apprehension when he/she has to communicate with an important person and vice versa. Of general importance are those who suffer from verbal communication apprehension in certain situations.

Occurrence of verbal communication apprehension

As far as the American population is concerned, 20% of the students at big universities show symptoms of high verbal communication apprehension as a characteristic (cf. McCroskey, 1977b). At smaller universities even bigger percentages are found (McCroskey, 1970). The same

phenomenon was found amongst pupils (in each standard, elementary and secondary) and amongst grown-up non-students and senior citizens (McCroskey and Sheahan, 1978). It is estimated that 80% of the American population have verbal communication apprehension in special situations — more than 70% for public appearances only (cf. McCroskey and Richmond, 1980). Thus it is quite normal that a person should have high verbal communication apprehension in at least one specific situation.

As far as could be established no research has yet been done in South African schools. However, a research programme in which first year students in Communication at the University of the Orange Free State participated, showed that less than 20% of them had verbal communication apprehension as a characteristic (Breytenbach, 1981).

Causes of verbal communication apprehension

Every person is unique and no two persons are alike. There are various ways in which people can differ from one another, but the most significant is certainly their communicative behaviour. Communicative behaviour can be divided as follows: firstly the effectiveness of communication, secondly the quantity, and thirdly the desire to communicate. The coagulated factors that contribute to this arbitrary classification of communicative behaviour are most likely connected.

The following factors have been identified by researchers as direct/indirect causes of verbal communication apprehension:

● **Early childhood**

Many researchers are of the opinion that the fear for verbal communication already starts in early childhood (cf. Klopf and Cambra, 1979; Bruner, 1971; Giffin and Heider, 1967; McCroskey, 1977b). A direct consequence seems to be uncommunicativeness, introversion, submission and an unwillingness to accept guidance. An indirect consequence may be symptoms of a communication apprehension condition. McCroskey et al. (1977) claim that children who are not shy are those whose mothers show interest in what they have to say and they (mothers) are more inclined to respond. In other words, a negative parent/child relationship can have a negative influence on the child's verbal/interpersonal development and this can again lead to symptoms of communication apprehension.

Even the difference in the communicative behaviour of parents can lead to some form of communication apprehension (McCroskey, 1977b). It has not yet been established which differences have the greatest influence, but Phillips (1968) suggests that in families who use communication as a "weapon" against each other, the children became conditional to avoid communication situations completely which in turn leads to a communication apprehensive child.

According to Giffin and Heider (1967) verbal communication apprehension is often experienced by people from a big family or a family of below average social standing. No further research to confirm this hypothesis could, however, be found.

Hurt, Scott and McCroskey (1978) made a survey in the USA in which 400 000 19-year-olds took part, to find out what the association between intelligence and family size was. They found that the bigger the family the less intelligent the children seemed to be. Communication apprehension cannot be linked directly with family size and/or intelligence, but by implication it does have the following connection: a theory exists that there is a direct relation between IQ and the intellectual stimulation a child gets at home. Thus, the more children in one family, the less the chances are for individual attention and intellectual stimulation, as well as for positive reinforcement on communicative behaviour.

Should the old proverb "children must be seen but not heard" be rigidly applied, it may even happen that children can be punished for verbal communication. In such a household children can easily acquire a high degree of verbal communication apprehension.

● **School**

Any school teacher would describe a "well-behaved" pupil as "quiet and reserved". To have an orderly and disciplined class situation, pupils who tend to be too talkative are being punished, while, on the other hand, the quiet ones are being praised. The fear sensation of a pupil who already shows signs of verbal communication apprehension, is now being strengthened, and the problem of communication apprehension which has its origin at home, is reinforced. McCroskey (1977b) calls this the "conditioning-through-reinforcement theory" (80).

According to Hurt, Scott and McCroskey (1978) a great number of teachers, especially in elementary schools, suffer from verbal communication apprehension. A teacher with high verbal communication apprehension tries to limit interaction to a minimum and does not give the pupil sufficient opportunity to communicate with him/her. Because pupils are inclined to follow their teacher's example, this-situation can be a positive reinforcement for this phenomenon.

Sherman (1974b) regards the average Western school system as the cause of this condition. "The inhibiting tyranny or constant judgement, which does not allow the freedom to be wrong without penalty . . ." (4).

● **Heredity**

Communication apprehension is not generally regarded as a hereditary factor; the child acquires it by means of conditioning (cf. McCroskey, 1970; Hurt, Scott and McCroskey, 1978). In contrast with this, in 1980

McCroskey and Richmond claimed that there are a few researchers who are of the opinion that heredity might play a part. These researchers base their opinions on the findings of social scientists that infants already have strong positive social inclinations and, according to them, "infant socialization" is directly related to "adult socialization".

● Imitation and environment

A considerable amount of human behaviour is acquired by means of imitation — the child watches the behaviour of the adult and imitates it. Verbal behaviour is one of the first codes of conduct acquired by imitation.

If the child grows up in a reserved community, there is a great chance that his verbal behaviour will correspond with it. "Positive early communication experiences are likely to produce a positive self-concept" (Giffin and Heider, 1967, 314).

Treatment

What is the solution to this problem? The most common advice is to let the highly apprehensive person communicate more. This, however, is no solution; in fact it tends to aggravate the problem in so far as it encourages communication apprehension. Such a person is liable to divulge in forms of evasive behaviour (cf. Hurt, Scott and McCroskey, 1978; McCroskey, 1977b).

Low and normal communication apprehensive people can benefit by public speaking exercises, but it can be a catastrophic experience for the highly apprehensive person. McCroskey (1977b) mentions students who "disappear", are "ill", are "not ready yet", if they have to deliver a speech. Phillips and Metzger (1973) used the PRCA-scale (Personal Report on Communication Apprehension) as a standard, and they found when a student was forced to deliver a public speech, he/she rated higher on the scale than before.

It seems that the solution is in prevention — in other words, if in early childhood, the child is positively stimulated in his/her verbal behaviour. McCroskey (1977b) recommends that educators should be taught how to identify students who have a high verbal communication apprehension rating.

This would help the teacher to adjust his/her methodology to accommodate such a student by not giving the student verbal assignments. An identification of the high apprehensive student will help to sensitize the teacher for any verbal communication from the student and to give strong positive reinforcement for any such behaviour, even if it is not relevant.

A technique for treating this phenomenon was developed by McCroskey (1972) and is called the systematic desensitization process. The basis

for this therapy is that the teacher must be sensitive and interested in the person with high verbal communication apprehension.

Other contributions to the treatment of the problem are: hypnosis (Porter, 1974); group therapy (Phillips, 1968); reality therapy (Phillips and Metzger, 1973); reduction of state communication apprehension by false heart-rate feedback (Motley, 1976). Fremouw and Harmatz (1975) suggest a treatment in which an assistant is used who has the same problem. None of the mentioned programs has, to date, been sufficiently tested and tried to guarantee positive results.

Porter (1974) argues that using his desensitization programme with high apprehensive women, McCroskey does not obtain the desired results. Porter's reason for this is that women, in general, have a higher communication apprehension score than men. However, McCroskey's programme seems to be the most effective of all present programmes (cf. Watson and Krayer, 1980; Emery and Krumboltz, 1967; Goss, Thompson and Olds, 1978).

Consequences of verbal communication apprehension

● Personality

McCroskey, Daly and Sorensen (1976) had already done a great deal of research in this field by using Cattell's Personality Factor Questionnaire. Results obtained by them and other researchers show a connection between verbal communication apprehension and the following personality traits: the person is reserved in expressing an opinion, he/she is apologetic when his/her opinion is challenged and at the same time contemplates it as personal criticism; a person who is highly apprehensive tends to agree rather than disagree about something; high communication apprehension also relates to a person's general apprehension situation; drive; venture-ness; tolerance with contradictions; self-control; emotional maturity; self-esteem; introversion; self-disclosure and the acceptance of change (cf. Burgoon, 1976; McCroskey *et al.*, 1977; McCroskey, Daly and Sorensen, 1976; McCroskey, 1977b).

McCroskey, Daly and Sorensen (1976) could find no connection between verbal communication apprehension and any of the following: intelligence, sophistication, sensitivity, radicalism and eccentricity. Social interaction seems to be one of the most important consequences of communication apprehension (cf. McCroskey and Sheahan, 1978; Hurt and Preiss, 1978; Powers and Jordan, 1978).

● Social behaviour

Because man is a social being, communication apprehension has a significant impact on his social behaviour.

A person with communication apprehension is perceived less positively by others even if they themselves are highly apprehensive people (cf.

McCroskey *et al.*, 1975). They are also viewed as bad respondents, who always agree in order to avoid possible trouble and who are not purposeful in interaction.

The same researchers have found that persons with communication apprehension are more likely to date the same person and will also be inclined to unite in marriage much sooner.

According to McCroskey and Richmond (1980) people with low communication apprehension are the leaders during a diadic interaction while those who have a high communication apprehension score are in a subordinate and imitation role. A person's choice of where to stay depends to a high degree on how much verbal communication apprehension such a person has. The more apprehensive one tends to be, the more remote his/her choice of housing is (cf. McCroskey, 1977b).

The high communication apprehensive person does not have the boldness to discuss personal problems with someone else. This has implications for especially family relations (cf. Phillips, 1968). "In short, the highly communication apprehensive individual tends to isolate both herself or himself and be isolated by others" (McCroskey, Daly and Sorensen, 1976, 376).

Research done by Hurt and Preiss (1978) proved that students with high communication apprehension have no strong association with a specific group in a teaching situation, for instance, such a person is not part of any sub-group, except where such a person has other ties (e.g. family) with a member of the sub-group. Their research further proved that the highly communication apprehensive individual tends to associate with an unpopular student. The reason for this is that such a person can have friendship ties without worrying too much about social interaction with others.

Less talkative persons are perceived by others as less social, less competent and less task oriented (cf. Freimuth, 1976). It may also be that such an individual, i.e. someone with high communication apprehension, may be perceived as more trustworthy than people who are more talkative.

However, the person who wants to be evaluated positively by others, must avoid any conduct that is associated with verbal communication apprehension. "Simply put, . . . no one likes a high apprehensive, even if they are one" (McCroskey and Richmond, 1976, 21).

● **Academic achievement, dispositions and teaching strategies**

The negative effect that verbal communication apprehension has on academic achievement has been proven by several researchers (McCroskey, 1977a; McCroskey and Andersen, 1976; Scott and Wheelless, 1977b). McCroskey (1977a) is of the opinion that the withdrawal

behaviour of high communication apprehensives in comparison with the communication seeking behaviour of the low communication apprehensives has something to do with academic achievement. "Students must communicate to learn. Those who communicate less, learn less" (33; cf. also Paul and Erikson, 1965). McCroskey and Andersen (1976) have found that the highly apprehensive individual also fare badly in standardised tests.

A negative disposition towards educational institutions is found with students with high communication apprehensive scores (cf. McCroskey and Sheahan, 1978; Hurt and Preiss, 1978). The question is whether high communication apprehension leads to a negative disposition and low achievement, or does a low achievement leads to a negative disposition? At this stage not enough research has been done to give a clear answer to this question, but what is clear, is that high communication apprehension does have an effect on academic under-achievement as well as the negative disposition of a student.

Highly apprehensive students do not favour verbal assignments. This finding of Scott and Wheelless (1977a) surely is something to keep in mind in planning teaching strategy. A written assignment should be more effective for those with high communication apprehension.

Research has indicated that low communication apprehensives do not like automated, individualized instruction where they are given objectives, reading or viewing assignments, and tests with no opportunity for interaction with a live teacher (cf. McCroskey and Richmond, 1980).

Research findings by McCroskey and Andersen (1976) indicated that the highly communication apprehensive student prefers to be part of a large class during lectures because the chances are much less that verbal feedback will be required of such a person.

McCroskey (1977b) further finds that the seating position of a student in a group will be determined by the verbal apprehension of the student. Such a person communicates less with other groupmembers (cf. McCroskey and Sheahan, 1978; Klopff and Cambra, 1979). In an empirical study conducted by Breytenbach (1981) the effect of two variables, namely verbal communication and group size, on a student's participation in group discussions were investigated. The results of the regression analysis showed that the size of the group was an important factor in predicting an individual's participation in group discussions. The direction of the negative coefficient (-0,01) suggests that verbal communication apprehension inhibited a person's participation in group discussions.

● **Achievement expectancy**

This entails grave consequences for the high communication apprehensive student. Not much academic achievement is expected from such a

student. The danger to this is that such expectancies may become self-fulfilling prophecies (cf. McCroskey and Daly, 1976; McCroskey and Andersen, 1976). Dusek and O'Connell (1973) point out that once an achievement expectancy is connected to a student, it is very difficult to change the expectancy of the educator.

● Choice of occupation

A high communication apprehensive person's choice of occupation is such that the minimum verbal feedback is required of him/her (cf. Falcione, McCroskey and Daly, 1977). Research findings by Daly and McCroskey (1975) suggested that more status, money and fringe benefits could not persuade the high communication apprehensive person to take on a job that requires a high verbal communication interaction.

Conclusion

Verbal communication apprehension has without doubt serious consequences for a person's academic achievement and especially for his/her social adjustment and performance. Because the problem arises mostly during early childhood it seems essential to identify the problem as early as possible. The education system ought to treat this phenomenon just as study, reading and adaptation problems are treated today.

REFERENCES

- Breytenbach, H.J. (1981) *Kommunikasiekundige vereistes vir doeltreffende mediagebruik in onderrig*. Ongepubliseerde MA-verhandeling, UOVS.
- Bruner, J.S. (1971) *The relevance of education*. London: George Allen and Unwin.
- Burgoon, J.K. (1976) The unwillingness-to-communicate scale: Development and validation. *Communication Monographs*, 43, 60-69.
- Daly, J.A. and McCroskey, J.C. (1975) Occupational desirability and choice as a function of communication apprehension. *Journal of Counseling Psychology*, 22, 309-313.
- Dusek, J.B. and O'Connell, E.J. (1973) Teacher expectancy effects on the achievement test performance of elementary school children. *Journal of Educational Psychology*, 65, 371-377.
- Emery, J.R. and Krumboltz, J.D. (1967) Standard versus individualized hierarchies in desensitization to reduce test anxiety. *Journal of Counseling Psychology*, 14, 204-29.
- Falcione, R.L., McCroskey, J.C. and Daly, J.A. (1977) Job satisfaction as a function of employees' communication apprehension, self-es-

teem, and perceptions of their immediate supervisors. In B.D. Ruben (Ed.), *Communication Yearbook 1*. New Brunswick: Transaction Books, 363-375.

- Freimuth, V.S. (1976) The effects of communication apprehension on communication effectiveness. *Human Communication Research*, 2, 289-298.
- Fremouw, W.J. and Harmatz, M.G. (1975) A helper model for behavioral treatment of speech anxiety. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43, 652-660.
- Giffin, K. and Heider, M. (1967) The relationship between speech anxiety and the suppression of communication in childhood. *The Psychiatric Quarterly Supplement*, 2, 311-322.
- Goss, B., Thompson, M. and Olds, S. (1978) Behavioral support for systematic desensitization for communication apprehension. *Human Communication Research*, 4, 158-163.
- Hurt, H.T. and Preiss, R. (1978) Silence isn't necessarily golden: Communication apprehension, desired social choice, and academic success among middle-school students. *Human Communication Research*, 4, 315-328.
- Hurt, H.T., Scott, M.D. and McCroskey, J.C. (1978) *Communication in the classroom*. London: Addison-Wesley.
- Klopf, D.W. and Cambra, R.E. (1979) Communication apprehension among college students in America, Australia, Japan, and Korea. *The Journal of Psychology*, 102, 27-31.
- McCroskey, J.C. (1970) Measures of communication-bound anxiety. *Speech Monographs*, 37, 269-277.
- McCroskey, J.C. (1972) The implementation of a large-scale program of systematic desensitization for communication apprehension. *The Speech Teacher*, 21, 255-264.
- McCroskey, J.C. (1977a) Classroom consequences of communication apprehension. *Communication Education*, 27, 27-33.
- McCroskey, J.C. (1977b) Oral communication apprehension: A summary of recent theory and research. *Human Communication Research*, 4, 78-96.
- McCroskey, J.C. (1978b) *An introduction to rhetorical communication*. N.J.: Prentice-Hall.
- McCroskey, J.C. and Andersen, J.F. (1976) The relationship between communication apprehension and academic achievement among college students. *Human Communication Research*, 3, 73-81.

- McCroskey, J.C. and Daly, J.A. (1976) Teachers' expectations on the communication apprehensive child in the elementary school. *Human Communication Research*, 3, 67-72.
- McCroskey, J.C., Daly, J.A., Richmond, V.P. and Falcione, R.L. (1977) Studies of the relationship between communication apprehension and self-esteem. *Human Communication Research*, 3, 269-277.
- McCroskey, J.C. and Richmond, V.P. (1976) The effects of communication apprehension on the perception of peers. *Western Speech Journal*, 40, 14-21.
- McCroskey, J.C. and Richmond, V.P. (1980) *The Quiet ones: Communication apprehension and shyness*. Dubuque: Gorsuch Scarisbrick.
- McCroskey, J.C., Richmond, V.P., Daly, J.A. and Cox, B.G. (1975) The effects of communication apprehension on interpersonal attraction. *Human Communication Research*, 2, 51-65.
- McCroskey, J.C. and Sheahan, M.E. (1978) Communication apprehension, social preference, and social behavior in a college environment. *Communication Quarterly*, 26, 41-45.
- Mortensen, C.D., Arntson, P.H. and Lustig, M. (1977) The measurement of verbal predispositions: Scale development and application. *Human Communication Research*, 3, 146-158.
- Motley, M.T. (1976) Stage fright manipulation by (false) heart rate feedback. *Central States Speech Journal*, 27, 186-191.
- Paul, G.L. and Erikson, C.W. (1965) Effects of test anxiety on "real-life" examinations. *Journal of Personality*, 1, 480-494.
- Phillips, G.M. (1968) Reticence: Pathology of the normal speaker. *Speech Monographs*, 35, 39-49.
- Phillips, G.M. and Metzger, N.J. (1973) The reticent syndrome: Some theoretical considerations about etiology and treatment. *Speech Monographs*, 40, 220-230.
- Porter, D.T. (1974) Self-report scales of communication apprehension and autonomic arousal (heart rate): A test of construct validity. *Speech Monographs*, 41, 267-276.
- Powers, W.G. and Jordan, W.J. (1978) Verbal behavior as a function of apprehension and social context. *Human Communication Research*, 4, 294-300.
- Scott, M.D. and Wheeless, L.R. (1977a) Communication apprehension, student attitudes, and levels of satisfaction. *Western Journal of Speech Communication*, 41, 188-189.
- Scott, M.D. and Wheeless, L.R. (1977b) The relationship of three types of communication apprehension to classroom achievement. *The Southern Speech Communication Journal*, 42, 246-255.

- Sherman, G. (1974b) Education: Lost in the middle. In F.S. Keller and G. Sherman, *The Keller Plan handbook*. N.J.: W.A. Benjamin. Pp. 1-5.
- Watson, W.E. and Krayner, K.J. (1980) Three levels of communication apprehension: A value profile. *The Southern Speech Communication Journal*, 46, 61-71.

Interkulturele probleme in beeldkommunikasie*

Pieter Fourie

Departement Kommunikasiekunde
Universiteit van Suid-Afrika

Abstract

This paper focuses on only three of the many aspects of intercultural communication which are relevant to pictorial communication.

- (i) Stereotyping and the one-sided view which is created by one cultural and/or ethnic group of another;
- (ii) the misconception of the picture as universal language;
- (iii) the acknowledgement of heterogeneity within a specific cultural and/or ethnic group and the consequent necessity to plan the media supply in accordance with the variety of different cultural tastes within a society.

What is said, is that this paper must be seen as an introduction. Neither time nor space allows for a more intensive look at the theoretical principles on which the study of these three aspects or problems are based.

Before these three aspects are discussed, a synopsis is given of the status of entertainment in the mass media and the model function of film through which it becomes a socialising and ideologizing instrument.

Die konnotasie van trivialiteit

Aan vermaak, en derhalwe aan die fiksionele speelprent, word 'n konnotasie van trivialiteit geheg. Vergelyk in dié verband die toestand waarin die Suid-Afrikaanse speelprentbedryf hom bevind en die beperkte aandag wat hierdie toestand geniet teenoor byvoorbeeld die pers waarvoor daar 'n Steynkommissie is, die kunste waarvoor daar 'n Schutte-kommissie is en ook die destydse Niemandkommissie vir die uitvoerende kunste. In Suid-Afrika val die rolprent altyd tussendeur. Dit word nóg as kuns nóg as 'n massakommunikasie-medium beskou — en die Departement Nywerheidswese, wat die speelprentbedryf subsidieer, lyk my het probleme met hierdie *nywerheid*.

Omdat dit vermaak is, word die feit dat die speelprent net soos die ander massamedia houdings en waardes verkondig en oordra, selde ingesien

*Referaat gelewer tydens die 1981-Sakomm-kongres, Bloemfontein

— of na waarde geskat. In 'n land soos Suid-Afrika, waarin daar geworstel word met sosio-maatskaplike, politieke en ekonomiese probleme is daar bowendien, blyk dit, selde tyd om aan iets soos die gehalte van vermaak te dink.

Katz (1977,116) bevestig hierdie houding oor vermaak en die plek daarvan in kommunikasiebeleidsformulerings:

“... proclaiming integration and modernization as the goals of policy, attention usually focusses on the informational and educational role of the media. News, current affairs, and programmes for the farmer or housewife are subject to close surveillance, while entertainment is usually perceived as trivial or neutral or, sometimes, more functionally, as a source of escape or relief from the strains of social change.”

Die geskiedenis van hierdie houding teenoor vermaak

Die geskiedenis van die konnotasie van trivialiteit wat aan vermaak geheg word, het sy ontstaan in die 19de-eeuse kritiek op die insluiting van ligte leesmateriaal in die destydse nuusblaai en die daaruit ontwikkelende elitistiese kultuurdebat oor massamedia (vgl. Fischer, 1979,2).

Met die toename in die gewildheid van die speelprent in die eerste helfte van die 20ste eeu is die populêre speelprent in hierdie debat by uitstek voorgehou as dié voorbeeld van wat die massamedia met die mense sy geses doen en die kultuurvervlakking wat dit meebring.

Na aanleiding van die gebruik van die speelprent as 'n propagandamedium gedurende die Tweede Wêreldoorlog het daar egter 'n besef ontwikkel dat vermaak, soos dit ook in die speelprent vergestaltung vind, nie noodwendig neutraal of onskuldig is of hoef te wees nie, maar dat die speelprent deur die aard van sy betrokkenheid by die samelewing op die een of ander wyse 'n sosialiseringsinstrument kan wees.

In die konteks van Gerbner en Gross (1976) se teorieë oor die ideologiese effek van media, word daar dan ook al hoe meer na die speelprent gekyk as 'n praktyk waardeur individue tot lede en onderdane van die maatskappy getransformeer word.

Nader aan die terrein van die beeldkommunikasie maak Fiske en Hartley (1978), Barthes (1977) en Silverstone (1981) melding van die Bardiese funksie van televisie- en rolprentbeelde. Hiermee word bedoel dat hierdie media in die tradisie van die Bardiese volksmites voortdurend heersende sosiale mites bevestig en beklemtoon.

Met sosiale mite word bedoel 'n sosiaal-gekonstrueerde waarheid wat 'n koherente en homogene beeld bied van dit wat bestaan, wat belangrik is vir die instandhouding van die status quo en wat in diens van die status quo as korrek aanvaar word.

Die oordrag van 'n sosiale mite geskied deur middel van sosiale simbole wat Gerbner en Gross (1976) as die simboolfunksie van die media

bestempel. Hierdie simbole wettig, rasionaliseer, motiveer en naturaliseer die maatskaplike organisasie.

Gerbner en Gross (1976) noem dit die sosialiseringfunksie. Andersyds sou 'n mens dit ook die ideologiseringsfunksie van die media kan noem.

As 'n sosialiseringinstrument bevat elke rolprent inligting oor die samelewing wat op die een of ander wyse die heersende waardes, houdings en ideologie van daardie samelewing bevestig.

So gesien, is die rolprent 'n model van 'n bepaalde samelewing en bied dit as 'n interkulturele kommunikasiemedium aan ander kulture 'n waardevolle dokument oor die aard, denke, wyse van optrede, gevoelens, ensovoorts van die kultuur waarvan die rolprent 'n model is.

Om sy voortbestaan te regverdig, het die rolprent ná die koms van die televisie egter ook begin om die houdings en waardes van 'n samelewing te evalueer en te kritiseer. Soos later aangedui word, het dit egter nie in die Suid-Afrikaanse speelbedryf gebeur nie en is dit waarskynlik een van die belangrikste redes vir die voortbestaanskrisis waarin hierdie bedryf hom bevind.

Die speelprent as model van/vir 'n kultuur: Die eerste interkulturele beeldkommunikasieprobleem

Die speelprent as 'n interkulturele model van 'n kultuur

Die term *model* word hier in dieselfde verband as in die letterkunde gebruik. Net soos wat 'n roman nie 'n direkte refleksie van die reële wêreld is nie, maar 'n allegoriese en simboliese verbeelding daarvan, is die fiksionele speelprent ook 'n simboliese abstraksie van die werklikheid. Die verhouding tussen die realiteit en 'n rolprent word deur die begrip *model* uitgedruk. Wanneer 'n rolprentkommunikator slegs die werklikheid weerspieël of die werklikheid naboots, dan is die rolprent 'n model *van* die werklikheid. Anders gestel, die werklikheid is model vir die rolprent. Andersyds kan die rolprent 'n voorbeeld wees van hoe die werklikheid kon gewees of behoort te gewees het. In hierdie geval is die rolprent 'n model vir die werklikheid. Deur 'n model *van* die werklikheid te wees, kan dit egter ook 'n model *vir* die werklikheid word.

Die onderskeid tussen model *vir* en/of model *van* dui daarop dat 'n speelprent op verskillende vlakke of wyses by die samelewing betrokke kan wees. Ter illustrasie word hier onderskei tussen wat bestempel kan word as

- (i) die populêre speelprent; en
- (ii) die sosiaal-kritiese rolprent.

Die populêre speelprent is meestal 'n model *van* die samelewing. Dit reflekteer bloot die samelewing soos wat dit is — en dus ook met al die heersende sosiale norme en waardes wat daarin geld. Hierteenoor

interpreteer en bevraagteken die sosiaal-kritiese speelprent die norme en waardes, kortom, die sosiale mites van 'n gemeenskap. Daarom kan die sosiaal-kritiese speelprent 'n model *vir* die samelewing wees.

In die bespreking van die Suid-Afrikaanse rolprent sal hierdie onderskeid konkreet geïllustreer word.

Omdat die rolprent altyd 'n model vir en/of van 'n *bepaalde* kultuur is, bestaan daar op interkulturele kommunikasievlak 'n besondere sensitiviteit oor rolprentvermaak. Dit geld veral vir die populêre speelprent wat as 'n model van 'n bepaalde kultuur daardie kultuur se sosiale mites slegs bevestig, dit wil sê, dit nooit interpreteer en evalueer nie. In dié opsig funksioneer dit as 'n sosialiseringinstrument.

Wanneer 'n samelewing deur kulturele imperialisme op massakommunikasievlak herhaaldelik blootgestel word aan die model van 'n ander kultuur, bestaan die moontlikheid dat die kykers mettertyd die houdings en waardes van daardie kultuur kan oorneem. In Suid-Afrika word Suid-Afrikaners herhaaldelik deur die rolprentverspreiders en -vertoners (en die televisie) blootgestel aan die Amerikaanse model waarin die Amerikaanse lewenswyse, denke, ensovoorts gereflekteer word.

Die gevaar setel egter nie net in die inhoud van die modelle van aangekoopte rolprente en televisiespeelprente nie, maar ook in die aankoop van idees — die sogenaamde "suksesresepte".

Vergelyk in dié verband die televisiereeks *Familiedae*. Hierdie reeks is klakkeloos geskoei op die suksesresepte ('n mens sou ook kan praat van 'n "stylmodel") van die Amerikaanse gesinsfeuilleton, bv. *All in the Family*. Die vraag is of *Familiedae*, in weerwil van die feit dat die karakters Afrikaans praat en die verhaal hom in Suid-Afrika afspeel, inderdaad 'n model van die Afrikaanse gesin is. Indien dit bestempel sou kon word as 'n model vir die Afrikaanse gesin, is die vraag of daar dan niks meer vir die Afrikaner oorgebly het as om presies soos die Amerikaner te wil wees nie.

Die Afrikaanse rolprent as 'n model van die Afrikaner

Met die voorbeeld van *Familiedae* is die kernprobleem van die Suid-Afrikaanse, en dan in die besonder die Afrikaanse speelprent, aange- raak: Stereotipering na aanleiding van 'n Hollywoodse suksesresepte — en dan 'n verouderde Hollywoodse suksesresepte daarby.

Die vraag is nou: Wat is die model wat die Afrikaanse rolprent aan ander kulture van die Afrikaner bied?

Vergelyk in hierdie verband die aanhalings uit die samevatting van die volgende vier resente Afrikaanse speelprente:

- Uit die rolprent *Beloftes van môre*:

Ella Rossouw, senior inspektise van hospitale, loop vir jare lank met 'n wrok teen Ria Vermeulen, omdat Ria met Ella se groot liefde, dr. Deon

Vermeulen getrou het. Deon het Ella al die "beloftes van môre" belowe en Ella kan dit nie verwerk dat niks daarvan gematerialiseer het nie.

- **Uit die rolprent *Nicolene*:**

Nicolene is die roerende liefdesverhaal van 'n jong meisie wat die blaam moet dra van iets wat sy nie gedoen het nie. Sy is 'n student in die Regte, vol deernis vir haar medemens en is bevriend met Wilhelm, 'n briljante jong advokaat en sy vriend Braam, 'n wetenskaplike met 'n baie belowende loopbaan.

- **Uit die rolprent *Herfsland*:**

Die verhaal begin met die begrafnis van Elize de Necker. Sy was die dogter van 'n invloedryke en dominerende politikus, senator Scheepers. Na afloop van haar begrafnis beskuldig die senator sy skoonseun daarvan dat hy sy huwelik verwaarloos het en sodoende vir Elize se dood verantwoordelik is.

- **Uit *Plekkie in die Son*:**

"Karen Viljoen word deur haar huisdokter as melaats gediagnoseer . . ." Daaruit ontwikkel 'n liefdesdrama, -driehoek, moedertwis, ensovoorts.

Na aanleiding van die voorafgaande aanhalings ter illustrasie van die oorwegende aard van die Afrikaanse speelprent kan die stelling gemaak word dat hierdie soort rolprent nóg as 'n model van nóg as 'n model vir die Suid-Afrikaanse, en in die besonder die Afrikaanse kultuur en samelewing, dien. Dit is 'n rolprent wat met uitgediende sosiale simbole kommunikeer. Dit beskik oor geen interkulturele waarde in die sin dat dit vir 'n nie-Afrikaner 'n geskakeerde model bied van hoe die Afrikaner is nie. Dit is hoogstens 'n stereotipe en eensydige beeld van die Afrikaner en reflekteer negatief op die mentaliteit van die Afrikaner.

Dat daarwel tred gehou is met die verstedeliking, ekonomiese welvarendheid en opvoedkundige ontwikkeling van die Afrikaner, is waarskynlik sosiologies beduidend. Maar die Afrikaner het hom in sy geestelike ontwikkeling vinniger vooruitgegaan as sy rolprent, en in dié opsig is die huidige rolprentbeeld van die Afrikaner 'n skewe en ongenuanseerde visuele dokument. Hy word voorgestel as 'n ongemaklike mens wat sy lot en wêreld verbloem met ongemotiveerde en ligsinnige humor wat slegs nog tot 'n sekere laag van die bevolking spreek.

Die redes hiervoor kan in die eerste instansie toegeskryf word aan die Staat se subsidiebeleid — 'n beleid wat differensieer op grond van taal en velkleur en met baie subtiele ekonomiese maatreëls "vreemde invloede van buite" beheers. Dit is dus nie vreemd dat daar in die Suid-Afrikaanse rolprentbedryf, een van die oudstes in die wêreld, stagnasie ingetree het nie, en dat kreatiewe rolprentalent hulle plaaslik onveilig en ongemaklik voel, tensy hulle binne 'n bepaalde loketsuksespatroon werk nie. Aan die ander kant is dit die resultaat van 'n gebrek aan visie onder daardie regisseurs wat juis verkies om aan die suksesresep te bly

kleef — 'n gebrek aan visie omdat die rolprent ten opsigte van sy inhoud dwarsdeur die wêreld, ná die koms van televisie, drasties moes verander en moes begin om te konsentreer op subgroepe in die samelewing en hul smake.

Omdat sy rol van gesinsvermaak deur televisie oorgeneem is, moes die rolprent begin om sy temas indringender te hanteer. Hierdie noodgedwonge verandering ten opsigte van sy inhoud het terselfdertyd twee nuwe vlakke van betrokkenheid bewerkstellig. Dié van outeurbetrokkenheid en dié van sosiaal-kritiese betrokkenheid. Eienaardig genoeg is daar in Suid-Afrika hiervan eerder voorbeelde op televisie.

Teenoor die private bedryf het die televisie en maatskappye wat vir SATV produksies vervaardig reeds etlike dramas, dramareekse en televisiespeelprente vervaardig wat inderdaad bestempel kan word as 'n eiesoortige model van die Afrikaner. In die verband word gedink aan produksies soos *Nie vanweë die duisternis*, *Nommer asseblief*, *Bosveldwinkel*, *Bosveldhotel*, 'n *Rand* 'n *droom* en onlangs *Piet-my-vrou*.

Dit is produksies wat op 'n interkulturele kommunikasievlak kan dien as 'n pretensielose en opregte model van die Afrikaner — al is dit dan hoofsaaklik 'n ouer geslag Afrikaner en die Afrikaner op die platteland. *Piet-my-vrou* is 'n voorbeeld van wat daarmee bedoel word dat die speelprent as 'n model vir 'n samelewing kan dien.

Anders as in die populêre speelprent word sosiale mites, soos dat geregtigheid in die hof altyd seëvier, in hierdie prent bevraagteken. As die advokaat aan sy kliënt sê dat, indien die waarheid in die hof uitkom, dit bloot "pasella" is, en dat die regsbeginsel seëvier bo die beginsel van menslikheid, dan is dit 'n direkte aanklag teen die samelewing.

Wanneer die vrou in weerwil van haar onskuld, wat die kyker deurentyd gesien het, nietemin skuldig bevind word, is dit 'n bevraagtekening van die sosiale mite dat geregtigheid in die hof seëvier. In die populêre speelprent sou die vrou uiteindelik onskuldig bevind geword het en bogenoemde mite daardeur dus bevestig. Nietemin, so 'n prent is op interkulturele kommunikasievlak 'n voorbeeld daarvan dat die Afrikaner darem ook oor iets anders as oor twis, boedels, ensovoorts kan dink.

Die Suid-Afrikaanse rolprent as 'n model van interkulturele verhoudings in Suid-Afrika

Net soos wat die Afrikaner rede tot opstand het oor die stereotipe uitbeelding van die Afrikaner in die meeste Afrikaanse speelprente en die beeld wat dit van die Afrikaner by ander kulture skep, so het ander kulture, rasse- en etniese groepe rede tot opstand teen die stereotipe beeld wat van hulle in rolprente geskep word.

Marden en Meyer (1968, 33) definieer stereotipes en stereotipering as: "... generalizations about groups (ethnic or racial) which tend to create generalized reactions by people toward members of those groups".

Dit wil voorkom asof die swartman in plaaslike rolprente en televisieprente, met die uitsondering van enkele prente waarin hy deesdae, en dit ook om sosialiseringredes, as 'n soldaat uitgebeeld word, hoofsaaklik uitgebeeld word as 'n hande-arbeider en as 'n bediende wat ondergeskik is aan die gesag van die witman. (Vergelyk produksies soos *Nicholene, Oh George, The Dingleys*, ensovoorts. In *Grensbasis 13* word die swartman as 'n soldaat uitgebeeld.)

Hoewel hierdie uitbeeldings nie bestempel sou kon word as 'n abstraksie van die Suid-Afrikaanse werklikheid nie, kan dit nietemin as 'n negatiewe beeld, en vir menige swartman as 'n vernederende beeld, gesien word. Dit volg daaruit dat hierdie beelde die sosialiseringseffek het dat veral die witmense die swartman slegs vanuit hierdie perspektief sien en by hulle die geloof kweek en versterk dat dit al is waartoe die swartman in staat is.

Wanneer die rol van die bediende deur witmense vertolk word soos in *Elsa se Geheim* en *Net 'n bietjie liefde*, is dit nie net 'n abstraksie van die werklikheid nie, maar terselfdertyd ook 'n visuele simbool van die dieperliggende apartheidsideologie.

Aan hierdie stereotipe uitbeelding van die swartman as die hande-arbeider en bediende het die witman in Suid-Afrika gewoon geraak. Dit is vir hom telkens 'n bevestiging van die sosiale mite waaraan hy glo.

As *Markinor* in 'n ondersoek getitel *People and Marketing* (Augustus 1979) tot die bevinding kom dat "Whites are progressively switched off by Blacks and Whites and Blacks in the advertisement . . .", kan daar hiervoor as rede aangevoer word dat die mite van die swartman as die werker en bediende in Suid-Afrika reeds só gevestig is dat dit vir die witman onaanvaarbaar is om die swartman as sy gelyke en as die gebruiker van dieselfde produk in 'n televisie- en/of rolprentadvertensie te sien. Sodanige advertensies is onaanvaarbaar omdat dit in wese indruis teen en 'n omverwerping is van mites wat in Suid-Afrika reeds geloof geword het.

Na aanleiding van hul ondersoekresultate waarsku *Markinor* (Augustus 1979) sy klante dan as volg: ". . . the safest choice is to use Whites in advertisements for Whites, and Blacks in advertisements for Blacks . . . the decision depends on the importance of Whites and Blacks as purchasers of the brand."

Só 'n voorstel kom in wese daarop neer dat die navorsers hul klante aanraai om voort te gaan met die bevestiging van die mite dat wit en swart nie in dieselfde situasie normaal kan verkeer nie, of dieselfde produk kan of sal gebruik nie. Met dit as die motivering vir reklame kan die beeldmedia as 'n potensiële interkulturele medium in Suid-Afrika weinig bydra tot die proses van vreedsame sosiale verandering.

Dit is na aanleiding van sulke administratiewe kommunikasie-navorsingsprojekte dat die Franse kommunikasie-navorsers, *Mattelart* (1979),

tot die slotsom kom dat daar in die Kapitalisme nie sprake kan wees van opregte interkulturele kommunikasie nie.

Rolprente soos *Funny People* en *The Gods must be Crazy* kan op 'n interkulturele kommunikasievlak ook as 'n vernedering opgeneem word. In weerwil van die populariteit van dié rolprente, ook in sekere lande in die buiteland, kan hulle vertolk word as 'n gekseerdery met die swart- en bruinman. G'n wonder dat Nederland oor *Funny People* sê: "Wij sien niks 'funny' in apartheid."

Synde uit Suid-Afrika word enige fotografiese beeld waarin die verhouding tussen wit en swart uitgebeeld word, aangegryp as 'n voorbeeld van rasseverhoudinge in die land. Hierop behoort die Suid-Afrikaanse rolprentkommunikators voorbedag te wees en behoort hulle juis te poog om verhoudinge so normaal as moontlik uit te beeld of om ten minste in hul rolprente op soek te wees na oplossings vir abnormale rasseverhoudings.

Die tweede interkulturele probleem in beeldkommunikasie Die beeld as universele taal/visuele esperanto

Semioloë soos Barthes, Silverstone, Fiske en Hartley, e.a. het aangedui dat dit 'n wanopvatting is om te glo dat dieselfde beeld deur verskillende kulture op dieselfde wyse verstaan sal word. Om dié rede word onderskei tussen denotatiewe, konnotatiewe, kulturele, simboliese en ideologiese betekenisse in die beeld.

Die kunshistorikus E.H. Gombrich (1959,123) som die probleem as volg op:

"The eye is never naked. The act of seeing involves intricate mechanisms of expectation, selection, and decoding inside the human brain. In part these mechanisms are physiological and psychological . . .", maar, . . . "normal vision derives from education and choice. Here the controlling factors are essentially cultural. The information, the external data gathered by the eye, has to be interpreted to make sense and this interpretation will vary according to historical inheritance, social or professional environment, and aesthetic conventions . . ."

Die Cine-Afrika-projek bied 'n voorbeeld en is 'n bevestiging hiervan.

Hierdie projek is gedurende 1974 deur die Bantoebeleggingskorporasie van Suid-Afrika Beperk in medewerking met SATBEL (Edms.) Bpk. uitgevoer.

Ná die vertoning van die rolprent *Joe Bullet* aan swart hoërskoolleerlinge is 'n prys uitgelooft aan dié skolier wat die beste opstel oor die rolprent geskryf het.

Die ouderdomme van die opstelskrywers het gewissel tussen 18 en 24 jaar. Die gemiddelde ouderdom was ongeveer 20 jaar en die gemiddelde skoolopleiding ongeveer standaard 8.

Joe Bullet (vertolk deur Ken Gampu) is 'n spanningsverhaal waarin die held onwettighede met geweld uitroei. Sokkerwedstryde is 'n vername deel van die agtergrond waarteen die verhaal hom afspeel. Die akteurs en aktrises in die rolprent is almal swartmense.

Uit die opstelle wat oor die rolprent ontvang is, kon die volgende afleidings gemaak word:

Opsomming van afleidings uit opstelle oor die rolprent
JOE BULLET

Afleiding	Aantal persone waarop van toepassing	% van totaal
Totaal opstelle	27	100
1. Sien die verhaal in perspektief	Geen	—
2. Ondervind probleme om die dialoog (Engels) te volg	27	100
3. Herken Joe Bullet as die held	5	19
4. Beskou Joe Bullet as die booswig	3	11
5. Herken Joe Bullet as die hoofkarakter, maar plaas hom in geen besondere kategorie nie	15	56
6. Beskou die sokkerwedstryde as die hooftema van die rolprent	14	52
7. Verwar voorprente met die hooffilm	2	7
8. Sien die verskillende tonele as losstaande situasies sonder verband	21	78

Afleiding	Aantal persone waarop van toepassing	% van totaal
9. Beskou die verhouding tussen die held en heldin as prominent	4	15
10. Veroordeel die rolprent weens die geweld en manslag daarin	3	11

Die verskillende betekenisse wat aan 'n beeld geheg kan word, is nie net gekoppel aan die inhoud van die beeld, soos hierbo aangedui is nie,

maar ook aan die vorm daarvan. Hoewel daardie neiging is om te glo dat die tegnologie outomaties en deur alle mense, ongeag hul kulturele agtergrond, op dieselfde wyse gebruik word, dat die gebruik van die tegnologie in beeldkommunikasie 'n outomatiese refleksie van die realiteit bied waaroor die gebruiker van die tegnologie geen beheer het nie, is die *gebruik* van die tegnologie nie los van kultuurwaardes nie.

In die beeldkommunikasienavorsing bestaan daar talryke voorbeelde hiervan. Dit word onder meer weerspieël in die dikwels opvallende stylverskille tussen die Westerse en veral die Japanse rolprent. 'n Opvallende verskil lê in die gebruik van die nabyskoot. Waar laasgenoemde by uitstek die Westerse filmiese kode is met behulp waarvan die kyker tot identifikasie met die inhoud van die beeld gelei word, geld die teenoorgestelde in die Japanse rolprent. In dié rolprent word van die lang- of vestigingskoot gebruik gemaak om die kyker hom met die inhoud te laat identifiseer. Hierdie gebruik setel in 'n kultuuroppvatting dat die mens nie losgemaak kan word van sy omgewing nie; dat die mens se omgewing kommentaar lewer op sy geestelike en materiële toestand; dat die geheel kommentaar lewer op die deel en dat die omgewing van die mens eintlik die mens self is (Richie, 1981).

Die Chinese se negatiewe reaksie op die dokumentêre rolprent *China*, van die Westerse regisseur Antonioni, is nog 'n voorbeeld hiervan. Sy gebruik van die nabyskoot is geïnterpreteer as 'n belediging, as 'n skending van privaatheid en as 'n voorbedagte en propagandisties geïnspireerde beklemtoning van die lelike (Sontag, 1977).

Hierteenoor het die Westering aan hierdie soort kameraskoot gewoon geraak. Hy assosieer beeldkommunikasie onbewustelik met die proses van abstrahering. Laasgenoemde word by uitstek bereik deur die nabyskoot, dit wil sê die beeld as 'n waarnemingsinstrument van 'n enkele objek wat uit sy ruimtelike perspektief geïsoleer word.

Kortom: Wanneer dit gaan om die vormgewende aspekte in beeldkommunikasie, moet daar veral rekening gehou word daarmee dat wit en swart se tyd-ruimtelike konsepte en hulle vormgewingskonsepte nie noodwendig dieselfde is nie. Waar die Westerse kuns en kunsbeoefening essensieel drie-dimensioneel is, is Afrikakuns en die benadering daartoe tradisioneel volumetries, en in die geval van beelde, soos die beskildering van mure, die liggaam en gebruiksartikels, diagrammaties en twee-dimensioneel naturalisties.

Inhoudelik word daar in die Westerse tradisie verder die voorkeur gegee aan die afgetakelde — die gebarste muur, die bloedbelope oog, die aangeslaande deurknop, die gebreekte glas, die stukkende of liggaamlose pop, die pyn- en/of smartvertrekte gesig, ensovoorts. Kortom: Doris Brasch se kinderliedjie:

“... net 'n vrot pampoens en 'n stukkende skoens,
'n grammofoonplaat en 'n kous sonder maat ...”

is genoeg inspirasie om die entoesiastiese Westerse beeldkommunikator die kamera te laat opneem.

Die rede is waarskynlik dat die Westerse beeldkommunikators die beeldmedia in die eerste plek sien as 'n middel tot metaforiese stellings oor die samelewing. Dit gaan nie oor die pampoens of die stukkende skoens as sodanig nie, maar om die weergawe daarvan as tekens van verval. Die Westerse beeldtaal is hipersimboolbewus.

Dit kan waarskynlik toegeskryf word aan die jarelange pogings om veral die rolprent en die fotografie as kunsmedia erken te kry en aan die renaissance wat hom in hierdie media afspeel. Net soos wat die skilderkuns ná die koms van die rolprent geleidelik wegbeweeg het van realisme en portretskildering tot ekspressionisme, kubisme, abstraksie, ensovoorts, het die rolprent- en fotografiemedie ná die koms van die televisie geleidelik begin om sy kodes nie net ter wille van mimetiese refleksies aan te wend nie, maar veral ook ter wille van ekspressionisme. Om as kuns erken te word, moet die beeld nie net reflekteer nie, maar ook interpreteer en evalueer — 'n beginsel uit die estetika wat sy oorsprong het by Plato, Aristoteles en Kant. Die Westerse beeldkommunikator beskou die beeldmedia nie meer primêr as 'n middel tot objektiewe dokumentasie nie, maar om selfs in 'n proses van fotografiese dokumentasie sy eie ideologie, kultuuroppvatting, lewens- en wêreldbeskouing, ensovoorts daarin te manifesteer, sou dit dan wees met behulp van prisma's, kleurfilters, ontwikkelingstegnieke, geabstraheerde kamerablikke, onkonvensionele redigeringsstegnieke, ensovoorts.

By die skilderkuns en die letterkunde het die rolprent geleer om 'n objek uit sy konteks te isoleer, dit dan te bewerk en sodoende daaraan 'n simboliese betekenis te verleen.

Nietemin is dit juis die beklemtoning van die detail ter wille van simboliese betekenis wat dikwels nie deur nie-Westerse kulture verstaan word nie. Soos Rouch (1978) aandui, kan 'n nabyskoot van 'n gesig maklik ervaar word as 'n liggaamlose kop.

Uit Rouch (1978) en Koenigil (1962) se proefnemings in Afrika is dit moontlik om die volgende lys saam te stel van vormgewende kodes wat vir die Westering normaal is, maar wat in Afrika meestal moeilik verstaan word — hoofsaaklik op grond van 'n ander tyd-ruimtelike begrip:

- (i) terugflitse
- (ii) onreëlmatige redigering
- (iii) vinnige kamerabewegings
- (iv) hoë en lae kameraskote
- (v) nabyskote.

Hulle beveel aan dat die beeldkommunikator ter wille van betekenis-oordrag moet konsentreer op:

- (i) lang opnames in plaas van vinnige montageredigering
- (ii) herhalings ter wille van kontinuïteit
- (iii) redigering op maat van musiek
- (iv) ooghoogte-kameraskote met so min beweging as moontlik.

Kortom: Daar moet gepoog word om die reproduksie so na as moontlik aan die natuurlike waarneming van die mens te hou.

Daar is heelwat wysheid in Worth en Adair (1972) se siening: "... if a member of the culture . . . with his hand on the camera and editing equipment could choose what interest him, we would come closer to capturing *his* vision of *his* world."

Dit behoort in die reklamewese, televisie, ontwikkelingskommunikasie, ens. in gedagte gehou te word. Dit bevestig terselfdertyd die noodsaaklikheid van die opleiding van swart kommunikasie- en op hierdie terreine werksaam te kan wees.

Die ontdekking van kulturele heterogeniteit: Die derde interkulturele probleem

Intrakulturele kommunikasie

Ten slotte moet daar ook rekening gehou word met die heterogeniteit in 'n enkele kultuurgroep. Subgroepe word hoofsaaklik onderskei deur hul opvoedkundige, sosiale en ekonomiese status.

Vir rolprentkommunikasie hou hierdie heterogeniteit in dat daar kennis geneem moet word van die verskillende smaakkulture in 'n kultuurgroep. Gans (1974, 75-94) onderskei tussen vyf kultuursmake: hoë kultuur, hoë middelkultuur, lae middelkultuur, lae kultuur en lae kwasi-volkskultuur. Binne 'n kultuurgroep kan kulturele imperialisme tussen hierdie verskillende kultuurvlakke voorkom. Die kritiek in dié verband is dat die smaak van die massa, wat hoofsaaklik die hoë middel- en laemiddelkultuur is, deur die massamedia op almal afgeforseer word.

'n Verantwoordelike rolprentbedryf sal van hierdie differensiasie in smaak kennis neem en die nooreenkomstig nie net populêre speelprente vervaardig nie, maar ook rolprente wat aan die smaakvoorkeure van ander groepe in die samelewing voldoen.

Opsomming

As 'n model van en/of vir 'n samelewing bevat die speelprent inligting oor die waardes en houdings in 'n samelewing. As sodanig is die rolprent 'n beeld van 'n bepaalde kultuur. Wanneer 'n ander kultuur met hierdie beeld in aanraking kom, funksioneer die beeld as 'n interkulturele kommunikasiemedium. 'n Rolprent kan hierdie houdings en waardes of bevestig (en dit daardeur versterk) of dit bevraagteken, evalueer, interpreteer en alternatiewe bied. In eersgenoemde geval is die rolprent 'n sosialiseringinstrument wat op interkulturele kommuni-

kasievlak die gevolg kan hê dat eie kultuurwaardes en houdings verlore kan gaan.

Die Suid-Afrikaanse speelprent bied hoofsaaklik 'n eensydige en gestereotipeerde model van die Afrikaner. Op 'n interkulturele vlak kan dit lei tot 'n wanopvatting van wie en wat die Afrikaner is.

Die Suid-Afrikaanse speelprent is 'n rolprent waarin die swartman stereotiep uitgebeeld word as die ondergeskikte. Op interkulturele vlak gee dit aanstoot en lewer geen bydrae tot 'n beter begrip van mekaar se kulture en menswaardigheid nie.

Die Suid-Afrikaanse rolprentbedryf hou nie rekening met die grondliggende kultuurverskille tussen wit en swart nie. Gevolglik word rolprente vir die swartman vervaardig volgens die Westerse kodes van beeldkommunikasie. Dit is kodes waaraan die swartman nie noodwendig dieselfde betekenis heg as die witman nie.

Dit is 'n rolprentbedryf wat nie differensieer in sy aanbod vir die verskillende smaakkulture in die gemeenskap nie.

Indien die teenoorgestelde in die Suid-Afrikaanse rolprentbedryf kan gebeur, behoort 'n kommunikasiemedium te ontwikkel wat:

- (i) 'n meer geskakeerde beeld in sy model vir en/of van die Suid-Afrikaanse gemeenskap en kulture na ander kulture toe sal kan uitdra;
- (ii) binnelands 'n rol kan speel in die bewuswording van sosiale verandering, en
- (iii) in sy funksie as 'n model vir die samelewing 'n beeld kan bied waarin swart en wit mekaar as mense kan vind.

In dié verband is Reddick (1944,289) se beskouing relevant:

Democracy in race relations will never be achieved until the minds of people are changed. The direct route to these minds is through the great agencies of mass communication.

Die speelprent, hoewel ingestel op vermaak, is m.b.t. bogenoemde 'n magtige instrument, juis omdat dit vermaak is — iets waarvan alle mense hou.

Verwysings

- Barthes, R. (1977) *Image-music text*. Glasgow: Fontana.
- Fischer, H. en Melnik, S.R. (1979) *Entertainment: A cross-cultural examination*. New York: Hastings House Publishers.
- Fiske, J. en Hartley, J. (1978) *Reading Television*. Londen: Methuen.
- Gans, H. (1974) *Popular culture and high culture*. New York: Basic Books.

Gerbner, G. en Gross, L. (1976) Living with television: The violence profile. *Journal of Communication*. 26(1).

Gombrich, E.H. (1959) *Art and illusion*. Londen: Phaidon.

Katz, E. (1977) Cultural continuity and change: In M. Teheranian. *Communication policy for national development*. Londen: Routledge & Kegan Paul.

Lombaard, D.H.J. (1976) *Die ontwikkeling van 'n rolprentbedryf vir die Bantoe*. Ongepubliseerde MA-verhandeling, Pretoria: Unisa.

Marden en Meyer, G. (1968) *Minorities in American society*. New York: American Book Company.

Markinor (1979) *People and marketing*. Johannesburg: The Marketing Information Organisation.

Mattelart, A. (1979) *Dè l'Usage des Media en Temps de Crise*. Parys: Alian Moreau.

Phillips, B. e.a. (1980/81) *Communication with the Black consumer: A research overview*. Johannesburg: Phillips B. e.a. Planning and Research Department.

Richie, D. (1981) Stijl in de Japanse film. In *Skrien*, nr. 106.

Silverston, R. (1981) *The message of television: Myth and narrative in contemporary culture*. Londen: Heinemann Education Books.

Sontag, S. (1977) *On photography*. Harmondsworth: Penguin Books.

Turnstall, J. (1977) *The media are American: Anglo-American media in the world*. Londen: Constable.

Worth, S. en Adair, J. (1972) *Through Navajo eyes: An exploration in film communication and anthropology*. Bloomington: Indiana University Press.